

วันรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล

ปีที่ 3 – งานเสวนา กิจกรรม และสรุปความคิดเห็นต่องาน

จัดทำโดย

หน่วยปฏิบัติการวิจัยชนพื้นเมืองและทางเลือกการพัฒนา
โครงการนำร่องอันดามัน สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
และมูลนิธิเพื่อนชนเผ่า

สนับสนุนโดย

กระทรวงวัฒนธรรม

วันรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล ปีที่ 3 –
งานเสวนา กิจกรรม และสรุปความคิดเห็นต่องาน

จัดทำโดย	หน่วยปฏิบัติการวิจัยชนพื้นเมืองและทางเลือกการพัฒนา โครงการนำร่องอันดามัน สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมูลนิธิเพื่อนชนเผ่า
สนับสนุนโดย	กระทรวงวัฒนธรรม
ภาคีเครือข่ายร่วมจัด/ประสาน	มูลนิธิชุมชนไท ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) และภาคีเครือข่ายชาวเล
เขียนโดย	นฤมล อรุโณทัย นุชรี วงศ์สมุท อุษา โคตรศรีเพชร และนฤมล อินทสร
ภาพโดย	พลาเดช ณ ป้อมเพชร และอุษา โคตรศรีเพชร
ออกแบบปกและรูปเล่ม	อุษา โคตรศรีเพชร
ปีที่พิมพ์	2556
จำนวนที่พิมพ์	300 เล่ม
อำนาจการผลิตและพิมพ์โดย	สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนพญาไท ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์ 0-2218-7366, 0-2218-7376 โทรสาร 0-2255-2353 Email: indigenous.ru@hotmail.com www.andaman.cusri.chula.ac.th

สารบัญ

	หน้า
1. ความเป็นมาของงานวันรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเลครั้งที่ 3	1
2. สรุปเสวนา "วิกฤต วิธีชาวเล" ณ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	3
3. สรุปบรรยากาศและกิจกรรมงานรวมญาติฯ ณ หาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต	10
4. สรุปเสวนาวันรวมญาติฯ ณ หาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต	15
5. สรุปความคิดเห็นต่องานวันรวมญาติฯ	22
6. ภาคผนวก ก กำหนดการ เวทีเสวนาวิชาการ "วิกฤต วิธีชาวเล"	40
7. ภาคผนวก ข กำหนดการ งาน "วันรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล ครั้งที่ 3"	41
8. ภาคผนวก ค แบบสอบถามความคิดเห็น งาน "รวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล ครั้งที่ 3"	42

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลเป็นชนเผ่าพื้นเมืองดั้งเดิมที่อาศัยอยู่บริเวณเกาะและชายฝั่งทะเลอันดามันมาเป็นเวลานานหลายร้อยปี ปัจจุบันมีชุมชนชาวเล 41 ชุมชนกระจายในพื้นที่ 5 จังหวัด ประกอบด้วย ภูเก็ต พังงา กระบี่ และสตูล มีประชากรรวมกันประมาณ 12,000 คน

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ **กลุ่มมอแกน** ส่วนใหญ่อาศัยตามเกาะต่างๆ ในจังหวัดระนอง พังงา และภูเก็ต **กลุ่มมอแกน**เป็นกลุ่มที่อาศัยบนพื้นที่ชายฝั่ง ส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดพังงา จังหวัดภูเก็ต และ**กลุ่มอุรักลาไย** เป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่ตามเกาะและชายฝั่งทะเลภูเก็ต กระบี่ และ สตูล

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลมีปัญหาเหมือนกับชนเผ่าพื้นเมืองในพื้นที่อื่นๆ ของประเทศไทย กล่าวคือ ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาสมัยใหม่ที่ไม่สมดุล สำหรับชาวเล ผลกระทบส่วนหนึ่งมาจากการพัฒนาพื้นที่อันดามันเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวระดับโลก และการประกาศเขตอุทยานทางทะเลและพื้นที่คุ้มครองอื่นๆ ของรัฐ ส่งผลให้เบียดขับวิถีชีวิตวัฒนธรรมคนกลุ่มนี้ ทั้งความต้องการในการใช้ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยวก็ทำให้ชาวเลถูกขับออกจากพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ด้วยวิธีการต่างๆ รวมทั้งการใช้พื้นที่ทางทะเลสำหรับบริการนักท่องเที่ยวหรือการประกาศเขตหวงห้ามของรัฐที่มีมาทีหลัง ทำให้ชาวเลไม่มีสิทธิเข้าไปหากินในที่ทำกินดั้งเดิมที่เคยหากินมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ทั้งๆ ที่รัฐธรรมนูญไทยรับรองสิทธิตามจารีตประเพณีดั้งเดิม แต่มีผลในทางปฏิบัติอย่างจำกัดมาก

ชาวเลกลับจากการไปทำมาหากินในพื้นที่ทางทะเล

สาเหตุเหล่านี้ทำให้คุณภาพชีวิตชาวเลตกต่ำ ประกอบกับชาวเลเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่รักสงบ ไม่ชอบมีเรื่องกับใคร มีวิถีหาอยู่หากินกับธรรมชาติไม่สะสม ขาดความรู้เรื่องกฎหมาย มักถูกหลอกถูกเอาเปรียบ จึงเป็นกลุ่มที่เปราะบางที่ต้องได้รับการปกป้องคุ้มครอง

ปัญหาที่สำคัญของชาวเล คือ **ปัญหาความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัย** เพราะโดยส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิที่ดิน ทั้งๆ ที่อยู่อาศัยมายาวนาน มีชุมชนชาวเลจำนวนไม่ต่ำกว่า 25 ชุมชนที่มีโอกาสถูกไล่ที่ทั้งที่เป็นที่ดินรัฐและที่ดินเอกชน ปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ **ปัญหาสุขภาพและที่ศักดิ์สิทธิ์ประกอบ**

พิธีกรรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ชายหาดหรือชายฝั่งทะเล เมื่อมีนโยบายการท่องเที่ยวขนาดใหญ่ทำให้เกิดการรุกรานที่ดินสุสาน และนำพื้นที่พิธีกรรมของชาวเลไปเป็นพื้นที่การท่องเที่ยว ทำให้ชาวเลบางชุมชนไม่มีพื้นที่ชายหาดเพื่อทำพิธีกรรม จากการสำรวจพบว่าพื้นที่ที่เป็นปัญหาถึง 15 แห่ง **ส่วนปัญหาที่ทำกินทางทะเลนั้น** แต่เดิมชาวเลหากินตามเกาะและหน้าหาดโดยใช้อุปกรณ์ประมงแบบพื้นบ้าน แต่เมื่อมีการประกาศเขตอุทยาน เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ และเมื่อมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้ชาวเลไม่มีสิทธิในการเข้าไปหากินในที่ทำกินดั้งเดิม ระหว่างปี 2553-2555 มีชาวเลถูกเจ้าหน้าที่อุทยานจับกุมพร้อมยึดเรือ อุปกรณ์และสัตว์น้ำแล้วจำนวน 32 คน ซึ่งการถูกจับส่งผลให้ครอบครัวชาวเลต้องมีหนี้สินเพิ่มขึ้นจำนวนมาก ข้อจำกัดที่เกิดขึ้น ทำให้ชาวเลต้องออกหากินไกลขึ้นและดำนํ้าลึกขึ้นส่งผลให้เกิดอาการน้ำหนึบ**มีปัญหาด้านสุขภาพ** ส่งผลให้ชาวเลหลายคนต้องพิการหรือเสียชีวิต

แม้ว่าจะมีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อ 2 มิถุนายน 2553 เพื่อฟื้นฟูวิถีชีวิตของชาวเล ซึ่งเน้นการสร้าง ความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย การให้ชาวเลสามารถประกอบอาชีพประมงหาทรัพยากรตามเกาะต่างๆ ได้โดยผ่านปรณพิเศษกรณีใช้อุปกรณ์ดั้งเดิม การช่วยเหลือด้านสาธารณสุขเพื่อฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบจากการโรค น้ำหนึบ และการให้ความรู้เพื่อการป้องกันโรคน้ำหนึบ การแก้ปัญหาสุขภาพในชุมชนชาวเลที่ไม่มีบัตรประชาชน การส่งเสริมด้านการศึกษาแก่เด็กและสนับสนุนทุนการศึกษาอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับพัฒนา การศึกษาพิเศษหรือหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนชาวเล การแก้ไขปัญหาอคติทาง ชาติพันธุ์ การส่งเสริมด้านภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเล การส่งเสริมชุมชนและเครือข่ายชาวเลให้ เข้มแข็ง รวมทั้งให้มีงบประมาณส่งเสริมวันนัดพบวัฒนธรรมชาวเล

อย่างไรก็ดี ปัญหาต่างๆ ยังคงมีมาอย่างต่อเนื่อง องค์กรเครือข่ายที่ทำงานด้านนี้จึงจัดเวทีเสวนา เรื่อง “วิกฤต วิถีชาวเล” เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและหาทางออกต่อปัญหาต่างๆ เหล่านี้ และวางแผนการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย เพื่อผลักดันการแก้ปัญหาตามแนวทางของมติกรม. และเพื่อสื่อสาร ประเด็นเหล่านี้ต่อสาธารณะ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ตัวแทนชาวเลได้มีโอกาสเล่าเรื่องราวปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา และวิเคราะห์ สถานการณ์จากมุมมองของชุมชน
2. เพื่อให้หลายภาคส่วน (วิชาการ ประชาสังคม ชุมชน และสื่อมวลชน) ได้ร่วมรับรู้ปัญหา แลกเปลี่ยน ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ปัญหาตามมติ กรม. และวางแผนการขับเคลื่อนเชิง นโยบาย
3. เพื่อเป็นการสื่อสารสาธารณะให้สังคมได้รับรู้ปัญหาของชุมชนชายขอบ และตั้งคำถามถึง ผลกระทบของการพัฒนาที่เน้นเฉพาะมิติเชิงเศรษฐกิจ

เวทีเสวนาวิชาการ “วิกฤต วิถีชาวเล”¹

วันที่ 10 พฤศจิกายน 2555 เวลา เวลา 09.30-13.00 น.

ณ ห้องประชุมชั้น 4 สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถานการณ์ปัญหาที่เป็นวิกฤตของชาวเล

ประเทศไทยมีชาวเลทั้งหมด 3 กลุ่ม คือ มอแกน มอกลั่น และอูรักลาไวกัย ปัจจุบันมีประชากรชาวเลประมาณ 12,000 คน กระจายตัวอยู่ใน 5 จังหวัดได้แก่ ภูเก็ต ระนอง สตูล กระบี่ และพังงา ขณะนี้ชาวเลต้องประสบกับวิกฤตด้านประชากร โดยมีวิกฤตที่สำคัญ 4 ประการดังนี้

1. **ปัญหาความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัย** ปัจจุบันชาวเลที่มีอยู่ประมาณ 41 ชุมชนกำลังประสบปัญหาความไม่มั่นคงด้านที่อยู่อาศัยอยู่ 28 ชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วมีข้อพิพาทกับหน่วยงานของรัฐ และมีอีกจำนวนหนึ่งที่มีข้อพิพาทกับเอกชน ซึ่งปัญหาข้อพิพาทกับเอกชนนี้ บางรายมีการฟ้องขับไล่ออกจากพื้นที่ดังเช่น กรณีชุมชนราไวกัยที่แพ้คดีในศาลชั้นต้น 2 ครั้งแล้ว และยังมีการฟ้องขับไล่ออกจากพื้นที่อื่นๆ ที่พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่ชาวเลเป็นผู้บุกเบิกและอยู่อาศัยมาก่อนดังคำบอกเล่าของผู้อาวุโสในชุมชนว่าชาวเลอยู่อาศัยในชุมชนนี้ตั้งแต่สมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่กระบวนการออกโฉนดเพิ่งเกิดขึ้นเมื่อประมาณ 40 ปีที่ผ่านมา

ปัญหาความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัยนี้ยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นเมื่อพื้นที่อยู่ในเขตที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ดังเช่น กรณีชุมชนชาวเลที่อาศัยอยู่ที่เกาะพีพี ขณะนี้ถูกโอบล้อมและบีบให้อยู่ในพื้นที่จำกัดท่ามกลางโรงแรมและรีสอร์ท ทำให้พวกเขาต้อง “แปลกแยก” จากพื้นที่ที่พวกเขาอยู่อาศัยมาตั้งแต่บรรพบุรุษ การที่ชาวเลไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินของตนเองมีด้วยกันหลายสาเหตุ ทั้งที่มาจากการออกโฉนดโดยมิชอบบ้าง การรู้ไม่เท่าทันคนนอกที่มาหลอกล่อให้ชาวเลขายที่ดินบ้าง

2. **ปัญหาพื้นที่พิธีกรรมหรือพื้นที่ทางจิตวิญญาณถูกคุกคามหรือแย่งชิงไป** ขณะนี้มีพื้นที่สุสานของชาวเลอย่างน้อย 15 พื้นที่ที่กำลังมีปัญหาไม่ว่าจะเป็นการถูกรุกล้ำพื้นที่ การมีขอบเขตพื้นที่ไม่ชัดเจน และยังไม่แนบรวมอีกหลายพื้นที่ที่ถูกเอกชนออกโฉนดทับพื้นที่สุสานหรือทางเข้าสู่สุสาน

3. **ปัญหาการไร้สัญชาติ/ไร้รัฐหรือปัญหาการไม่มีสถานะบุคคลตามกฎหมาย** ประมาณการว่ามีชาวเลอีกประมาณ 600 คนที่ยังไม่มีบัตรประชาชน การที่ชาวเลยังไม่มีสถานะบุคคลนี้ส่งผลให้พวกเขาไม่ได้รับการปกป้องคุ้มครองสิทธิจากรัฐตามที่ควรจะเป็น รวมถึงไม่ได้รับบริการขั้นพื้นฐานจากรัฐ

¹ โปรดดูรายละเอียดกำหนดการในภาคผนวก ก

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไม่สามารถเข้าถึงบริการสุขภาพ เช่น หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ทำให้ชาวเลซึ่งมีฐานะยากจนอยู่แล้วมีปัญหาด้านค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ดังเช่นมีกรณีชาวเลที่ไร้สัญชาติมารักษาพยาบาลแล้วเสียชีวิตที่โรงพยาบาลแต่ไม่มีเงินจ่ายค่ารักษาพยาบาล จึงต้องทยอยผ่อนชำระเงินเดือนละ 500 บาท

4. ปัญหาพื้นที่ทำมาหากิน การที่รัฐประกาศเขตอนุรักษ์สร้างผลกระทบต่อวิถีการทำมาหากินของชาวเลในส่วนของพื้นที่บนบกที่ชาวเลเคยใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าในอดีต เช่น ไม่สามารถตัดต้นไม้มาสร้างเรือ ในส่วนของพื้นที่ทำกินทางทะเล ชาวเลก็ถูกกีดกันและถูกจับกุม เมื่อเข้าไปทำมาหากินในทะเลที่ถูกประกาศให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์ ทั้งๆ ที่พื้นที่ดังกล่าวชาวเลเคยเข้าไปเก็บหาทรัพยากรมาตั้งแต่บรรพบุรุษ การที่ชาวเลถูกจับกุมและยึดอุปกรณ์ทำมาหากินต่างๆ นอกจากจะทำให้ไม่มีเครื่องมือในการประกอบอาชีพแล้ว ยังทำให้ชาวเลบางคนเกิดความหวาดกลัว ไม่กล้าออกไปทำมาหากินในพื้นที่ทางทะเล จึงส่งผลกระทบไปถึงครอบครัวของชาวเลที่ต้องขาดอาชีพ หรือไม่ก็ต้องเปลี่ยนไปทำอาชีพอื่นที่ไม่มีความเชี่ยวชาญ

วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาอันเป็นที่มาของวิกฤตของชาวเล

ปัญหาดังที่กล่าวมาในตอนต้นถือว่าเป็นวิกฤตของชาวเล วิกฤตดังกล่าวสะท้อนให้เห็นวิกฤตของคนด้อยโอกาส คนที่ถูกแย่งชิงทรัพยากร คนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ไม่อาจแก้ไขได้ภายในระยะเวลาอันสั้น เนื่องจากปัจจัยเงื่อนไขต่างๆ ถักร้อยเข้าด้วยกันจนทำให้ปัญหามีความยุ่งยากซับซ้อน การจะแก้ปัญหาลักษณะเชิงโครงสร้างนี้ได้จึงต้องพยายามคลี่ให้เห็นสาเหตุของปมปัญหาที่ชาวเลกำลังเผชิญอยู่ซึ่งมีด้วยกันหลายประการ ดังนี้

1. นโยบายการพัฒนาของรัฐที่มุ่งเน้นส่งเสริมด้านการลงทุน การท่องเที่ยว การปล่อยให้ราคาที่ดินเป็นไปตามกลไกตลาดเสรี ทำให้มีกลุ่มทุนจากภายนอกเข้ามาแสวงหาประโยชน์ในพื้นที่ที่ดินกลายเป็นสินค้าราคาแพงและเป็นที่ต้องการของตลาด ประกอบกับกลุ่มทุนบางกลุ่มมีช่องทางในการออกเอกสารสิทธิโดยมิชอบ ทำให้ชาวเลซึ่งมีพื้นที่อยู่อาศัยในบริเวณที่เป็นแหล่งยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวและการพัฒนาได้รับผลกระทบจากนโยบายดังกล่าวอย่างเลี่ยงไม่ได้ ทั้งโดยการถูกแย่งชิงทรัพยากรและแผ่นดินที่อยู่อาศัย ที่ทำมาหากิน พื้นที่ทางจิตวิญญาณ

ดังนั้น ในการออกนโยบายควรจะมีการประเมินผลกระทบของนโยบายและหาทางเยียวยาผลกระทบดังกล่าว นอกจากนั้น เมื่อทรัพยากรธรรมชาติร่อยหรอลงจากการนำทรัพยากรมาใช้พัฒนาประเทศ จึงเกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการอนุรักษ์ รัฐจึงออกกฎระเบียบต่างๆ ขึ้นมาเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ แต่นโยบายการอนุรักษ์ดังกล่าวได้จำกัดการอยู่อาศัยและทำมาหากินของ

ชาวเล ทั้งๆ ที่พวกเขามีวิถีในการทำมาหากินบริเวณนั้นอยู่ก่อน และวิถีการทำมาหากินของพวกเขาก็เป็นแบบพอเพียงและยั่งยืนอีกด้วย

2. การไม่มีกลไกที่มีประสิทธิภาพพอที่จะปกป้องกลุ่มคนที่เปราะบางเป็นพิเศษอย่างเช่น กลุ่มชาวเล กลไกที่สำคัญประการหนึ่งคือมติคณะรัฐมนตรีปี พ.ศ. 2553 เพื่อฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล แต่ก็ยังมีผลในทางปฏิบัติน้อย และยังไม่ได้มีสถานะเป็นกฎหมาย ทำให้การปกป้องคุ้มครองชาวเลยังทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร สังเกตได้จากภายหลังจากที่มีมติครม. ซึ่งมีแนวทางผ่อนปรนชาวเลที่ใช้เครื่องมือดั้งเดิมให้สามารถทำมาหากินทางทะเลในเขตพื้นที่อนุรักษ์ได้แต่ในความเป็นจริงก็ยังพบว่ามิชาวเลถูกจับกุม

3. เมื่อเกิดปัญหาในทางคดี ทั้งที่เป็นคดีระหว่างชาวเลกับรัฐและระหว่างชาวเลกับเอกชน แต่กระบวนการยุติธรรมก็ยังมีข้อจำกัด กล่าวคือ

- ในกระบวนการตรากฎหมาย ฐานคิดแบบคนเมืองได้ไปครอบงำวิถีของคนชายขอบหรือกลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้การใช้กฎหมายไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ยกตัวอย่างเช่น วิถีชีวิตปัจจุบันเน้นระบบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล จึงมองข้ามกรรมสิทธิ์ร่วมที่คนในชุมชนดูแลจัดการทรัพยากรร่วมกัน และมีกฎเกณฑ์ในการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม เพิ่งไม่นานมานี้เองที่ระเบียบของไทยเริ่มปรับเปลี่ยนโดยให้การรับรองโฉนดชุมชน นอกจากนั้นยังมีกรณีอื่นๆ เช่น กรณีชาวเล 9 คนที่ถูกจับกุมที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสิมิลัน ซึ่งต้องจ่ายเงินประกันสูงถึงคนละ 50,000 บาท รวมเป็นเงิน 450,000 บาท ลักษณะการเรียกเงินประกันที่สูงเช่นนี้ก็เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างของการที่ศาลใช้วิธีคิดแบบคนเมืองในเรื่องการสะสมทรัพย์สินแล้วนำมาค้ำประกัน แต่วิถีชีวิตของชาวเลไม่เน้นการสะสม ประกอบกับปัจจุบันการทำมาหากินทำได้ยากลำบากมากขึ้น ชาวเลไม่มีเงินมาประกันตัวจึงต้องไปกู้ยืมเงินซึ่งคิดดอกเบี้ยในอัตราสูง
- ในการพิจารณาคดีของศาล ศาลมักจะละเลยรากฐานทางวัฒนธรรมแล้วให้น้ำหนักกับหลักฐานเอกสารที่ออกโดยทางราชการมากกว่า ทำให้ชาวเลเสียเปรียบ ดังกรณีที่เอกชนฟ้องขับไล่ชาวเลออกจากพื้นที่ที่ชาวเลอยู่อาศัยมาก่อน ชาวเลขาดหลักฐานเอกสารของทางราชการแต่มีหลักฐานทางวัฒนธรรมมากมายที่ยืนยันการเป็นผู้เข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่แต่ดั้งเดิม เช่น การมีป่อน้ำสาธารณะ การมีสุสาน ฯลฯ การละเลยมิติทางวัฒนธรรมและการไม่เดินเผชิญสืบเพื่อพิจารณาลักษณะทางวัฒนธรรมเหล่านี้ ทำให้ชาวเลไม่ได้รับความเป็นธรรม
- ปัญหาการขาดทนายที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ ทำให้เกิดความเสียหายต่อรูปคดี ดังที่พบว่าทนายอาสาส่วนใหญ่ถูกฝึกมาในคดีแพ่งและคดีอาญาสามัญแต่ไม่ได้ถูกฝึกมาให้ทำคดีที่เป็นเรื่องวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ การหาแง่มุมทางคดีจึงมีข้อจำกัด นอกจากนี้ ที่ผ่านมาชาวเลกล่าวว่ามีกรณีละเมิดสิทธิในกระบวนการสอบสวน เช่น ยึดโทรศัพท์

ไม่ให้ชาวเลติดต่อญาติ หรือแม้กระทั่งการทำแผนประกอบคำรับสารภาพก็ไม่ได้ทำในจุดที่ทำการจับกุม

- ปัญหาในระบบยุติธรรมที่กล่าวมานี้มีสาเหตุสำคัญประการหนึ่งมาจากการเรียนการสอนในคณะนิติศาสตร์ที่ไม่ได้ให้ความสำคัญแก่วิชาสังคมวิทยากฎหมายจึงทำให้บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นศาล อัยการ ทนายความ ฯลฯ ใช้กฎหมายไปตามตัวบทโดยไม่พิจารณาผลกระทบของกฎหมายที่มีต่อคน ชุมชน หรือองค์ประกอบอื่นๆ ในสังคม ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริงแล้วในการทำคดีเกี่ยวกับคนชาติพันธุ์หรือคนชายขอบจำเป็นต้องมีมุมมองพิเศษในการเข้าใจรากฐานทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ที่ทำให้พวกเขากลายเป็นคนชายขอบ เช่น กรณีที่ชาวเลไม่ได้มีเจตนาตั้งแต่แรกที่จะครอบครองกรรมสิทธิ์ที่ดิน ทั้งที่อยู่อาศัยและใช้ประโยชน์มาอย่างยาวนาน ก็เนื่องด้วยวิถีชีวิตแบบชนพื้นเมือง

4. มิกลไกของรัฐที่มีส่วนช่วยเหลือกลุ่มคนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม แต่ยังมีข้อจำกัดในทางปฏิบัติ เช่น กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ซึ่งมีบทบาทในการให้ความรู้และคำปรึกษาด้านกฎหมายแก่ประชาชน ซึ่งสามารถจะติดต่อขอรับความช่วยเหลือจากสำนักงานยุติธรรมจังหวัดโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย อีกทั้งยังมีกองทุนยุติธรรมเพื่อช่วยเหลือคนยากจนที่ไม่มีเงินค่าทนาย ค่าธรรมเนียมศาล ค่าพิสูจน์พยานหลักฐาน นอกจากนี้ ยังมีกองพิทักษ์สิทธิเสรีภาพ ให้ความช่วยเหลือด้านการเงินแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำของผู้อื่นโดยที่ตนเองไม่มีส่วนรู้เห็น รวมไปถึงการให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ศาลสั่งตัดสิทธิจำคุกโดยไม่ได้กระทำความผิด ตลอดจนการสร้างหลักประกันทางสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ มีการประกันไม่ให้เกิดการเลือกปฏิบัติและเสนอแก้กฎหมายที่เลือกปฏิบัติแล้วทำรายงานเสนอต่อองค์การสหประชาชาติ กระนั้นก็ตาม ในทางปฏิบัติกลับพบว่ายังมีข้อจำกัดในการดำเนินงาน เช่น ปัญหาความล่าช้าในการเบิกจ่ายเงินของกองทุนยุติธรรม ดังกรณีชาวเล 9 คนที่ถูกจับกุมก็ต้องไปกู้ยืมเงินมาเป็นหลักทรัพย์ในการประกันตัว

ข้อเสนอแนะ/แนวทางในการแก้ไข

ปัญหาวิกฤตของชาวเลเป็นปัญหาในเชิงโครงสร้างซึ่งถือได้ว่าเป็นความรุนแรงประเภทหนึ่งที่ทำต่อชาวเล การจะแก้ปัญหาคือต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและใช้กลไกที่หลากหลายเพื่อปรับโครงสร้างของสังคมให้เอื้อต่อการปกป้องคุ้มครองกลุ่มคนที่มีความเปราะบาง กลุ่มคนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม ซึ่งในวงเสวนามีข้อเสนอแนะต่อการแก้ปัญหาวิกฤตของชาวเล ดังนี้

1. ควรมีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม ที่เริ่มตั้งแต่การปฏิรูปการเรียนการสอนในคณะนิติศาสตร์ของทุกมหาวิทยาลัยให้เห็นความสำคัญของวิชาสังคมวิทยากฎหมาย เพื่อผลิตบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมที่มองเห็นความละเอียดซับซ้อนในปัญหาของกลุ่มคนในสังคม โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส และไม่ใช่วิธีคิดในแบบของคนเมืองไปครอบงำหรือปรับเปลี่ยนวิถีของคนชนบทหรือคนด้อยโอกาสให้เป็นเหมือนคนเมือง

นอกจากนั้น ยังมีข้อเสนอให้ศาลพิจารณาหลักฐานอื่นๆ ที่เป็นเชิงประวัติศาสตร์-วัฒนธรรม นอกเหนือไปจากเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรของทางราชการ รวมไปถึงการให้ศาลเดินเผชิญสืบเพื่อหาหลักฐานทางวัฒนธรรม เช่น บ่อน้ำสาธารณะ พื้นที่สุสาน ฯลฯ

ในการช่วยเหลือประชาชนที่ด้อยโอกาส กรมคุ้มครองสิทธิฯ ควรเร่งรัดเรื่องการเบิกจ่ายเงินกองทุนยุติธรรมให้มีความรวดเร็วขึ้น เพื่อให้เบิกได้อย่างทันท่วงทีเมื่อผู้เดือดร้อนต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ ควรเสนอให้ศาลคิดอัตราค่าปรับ เงินประกัน ฯลฯ ในอัตราพิเศษสำหรับคดีที่เข้ามาขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม กรมคุ้มครองสิทธิฯ ควรมีบทบาทในการประสานให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ อย่างมีส่วนร่วมแก่ศาล ทนาย อัยการ ตำรวจ หรือบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมอื่นๆ ให้เข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มด้อยโอกาสเช่นชาวเลมากขึ้น อีกทั้งยังควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ด้านกฎหมายแก่ชาวเลเพื่อให้พวกเขารับรู้สิทธิของตนเองในกระบวนการยุติธรรม เช่น การมีสิทธิยื่นขอประกันตัว การมีโอกาสได้พบญาติ การมีสิทธิที่จะขอรับความช่วยเหลือต่างๆ ฯลฯ

2. ควรยกระดับมติกรม.เรื่องแนวนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลให้เป็นกฎหมาย เพื่อให้มติกรม.ปกป้องคุ้มครองชาวเลได้ดีขึ้น รวมถึงเสนอให้มีกฎหมายคุ้มครองชนพื้นเมืองหรือผู้ที่มีภาษาวัฒนธรรมที่ต่างออกไป อย่างไรก็ตามการผลักดันให้เกิดกฎหมายอาจทำได้ไม่ง่ายนัก ถ้าตราบดที่กลุ่มทุนกับกลุ่มการเมืองยังมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น การแก้กฎหมายที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนจะไม่เกิดขึ้น เพราะพวกเขาจะเสียประโยชน์ถ้ามีกฎหมายดังกล่าว ดังนั้นต้องมีการปฏิรูปโครงสร้างทางการเมืองควบคู่กันไปด้วย เพื่อให้มั่นใจได้ว่าจะมีตัวแทนของกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสและกลุ่มชนพื้นเมืองในสภาเพื่อผลักดันด้านกฎหมาย อีกทั้งยังควรใช้องค์กระหว่างประเทศ เช่น องค์การสหประชาชาติ หรือ UN ซึ่งให้ความสำคัญกับชนพื้นเมืองมาช่วยผลักดันให้เกิดกฎหมายเกี่ยวกับชนพื้นเมืองขึ้นในประเทศ

3. ควรมีการจัดประชุมกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับปัญหาชาวเล เช่น ปัญหาสัญชาติเกี่ยวข้องกับกระทรวงมหาดไทย ปัญหาการทำมาหากินทางทะเลเกี่ยวข้องกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหานโยบายการพัฒนาเกี่ยวข้องกับกระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปัญหาในกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวข้องกับกระทรวงยุติธรรม ปัญหาสุขภาพของชาวเลเกี่ยวข้องกับกระทรวงสาธารณสุข ปัญหาการส่งเสริมอัตลักษณ์และความภูมิใจในชาติพันธุ์เกี่ยวข้องกับกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงวัฒนธรรม เป็นต้น เพื่อให้การ

แก้ปัญหาของชาวเลเป็นไปอย่างบูรณาการและเกิดการนำนโยบายตามมติกรม.มาสู่การปฏิบัติจริงโดยกระทรวงที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนั้น ควรสร้างพันธมิตรกับฝ่ายต่างๆ โดยการดึงภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน มาร่วมกันทำงาน โดยให้มหาวิทยาลัยเป็นผู้ประสานงาน เพราะมหาวิทยาลัยมีความเป็นกลาง มีการทำงานในเชิงวิชาการ และมีบทบาทในการชี้นำสังคม อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยเองก็อาจมีข้อจำกัดในเรื่องกฎระเบียบบางประการที่ไม่เอื้อให้บุคลากรในมหาวิทยาลัยทำงานช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อน จึงต้องอาศัยประชาชนในการเป็นพลังขับเคลื่อนไปพร้อมกันและหนุนเสริมเพื่อให้มหาวิทยาลัยทำงานเพื่อประชาชนได้คล่องตัวขึ้น

4. ควรมีการจัดประชุมหารือระหว่างผู้นำชาวเลกับหน่วยงานรัฐ เช่น การประชุมร่วมกันระหว่างผู้นำชาวเล กรมอุทยานฯ และกรมประมง เพื่อหาข้อตกลงร่วมกันว่าตรงไหนที่ชาวเลหากินได้ ตรงไหนที่ต้องกันเป็นเขตอนุรักษ์ รวมถึงสร้างความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับเครื่องมือประมงแบบดั้งเดิมที่ชาวเลสามารถใช้ได้ นอกจากนี้ยังควรมีการจัดประชุมกับกรมการปกครองเพื่อศึกษาอุปสรรคหรือข้อขัดข้องต่างๆ ในการเพิ่มชื่อชาวเลที่ตกหล่นเข้าสู่ระบบทะเบียนราษฎร และหาทางออกของปัญหา ร่วมกัน รวมไปถึงการทำความเข้าใจกับโรงพยาบาลว่าควรให้การรักษายาบาลโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย แก่ชาวเลที่ยังไม่มีสัญชาติหรือชาวเลที่อยู่ระหว่างการรอพิสูจน์สัญชาติ

5. ในกรณีที่มีปัญหาข้อพิพาท เรื่องที่ดินหรือกรณีที่ชุมชนชาวเลถูกแย่งชิงพื้นที่และบีบให้อยู่รวมตัวกันในพื้นที่อันจำกัด เช่น กรณีชุมชนชาวเลที่เกาะพีพี กรณีเช่นนี้ควรมีการสืบสาวที่มาของการออกเอกสารสิทธิว่ามีที่มาอย่างไร มีการกระทำการโดยมิชอบหรือไม่ หรือการกระทำดังกล่าวสร้างความไม่เป็นธรรมให้กับกลุ่มชาวเลหรือไม่

6. ประชาชนต้องมีส่วนในการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาด้วยเช่นกัน คือสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง มีการรื้อฟื้นรากเหง้าทางวัฒนธรรม รื้อฟื้นอัตลักษณ์ แล้วนำเสนอข้อดีของภูมิปัญญาของตนสู่สาธารณชนให้รับทราบ เช่น การแสดงให้เห็นว่าชาวเลมีการใช้ทรัพยากรจากป่าและทะเลอย่างยั่งยืน รวมถึงชาวเลควรเป็นพันธมิตรกับเครือข่ายภาคประชาชนอื่นๆ เช่น กลุ่มชนพื้นเมือง และกลุ่มคนชายขอบที่ตกอยู่ในสถานการณ์ยากลำบากเหมือนกันเพื่อเพิ่มพลังในการขับเคลื่อนงาน นอกจากนี้ ควรดึงสื่อมวลชนมาเป็นพันธมิตรด้วย เพราะสื่อมวลชนจะช่วยขยายเสียงของกลุ่มคนชายขอบให้ไปสู่สาธารณชนในวงกว้างและดังไปถึงผู้กำหนดนโยบายได้

ในชุมชนที่มีปัญหาพิพาทเรื่องที่ดินกับภาครัฐและเอกชน ควรมีการทำประวัติชุมชน มีการศึกษาการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของรุ่นพ่อแม่ปู่ย่าตายายว่าเกิดขึ้นอย่างไร มีการศึกษาเกี่ยวกับพื้นที่สำคัญและการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ของชุมชน เช่น การมีสุสาน มีต้นไม้ มีบ่อน้ำ ดังเช่นในกรณีของชุมชนราไวย์ ข้อมูลประวัติชุมชนอาจเป็นประโยชน์ในการใช้ต่อสู้เรียกร้องสิทธิในการอยู่อาศัยในพื้นที่ต่อไปได้

ชาวเลควรรวมตัวกันเองและเป็นพันธมิตรกับภาคประชาสังคมต่างๆ ภายในจังหวัดของตนเพื่อร่วมกันปกป้องคุ้มครองสิทธิของคนจน เช่น การแก้ปัญหาของจังหวัดภูเก็ต หน่วยงานท้องถิ่นได้กันแนวที่ดิน 3 ชุมชน ได้แก่ สะปำ แหลมหลา และหินลูกเดียวเพื่อเสนอให้ทำโฉนดชุมชน นอกจากนั้น การที่ชาวเลมีภาคประชาสังคมเป็นพันธมิตรก็จะได้ร่วมกันติดตามความคืบหน้าและกระตุ้นการทำงานของคณะกรรมการระดับจังหวัดในการขับเคลื่อนนิติกรรม.

3 สรุปบรรยากาศและกิจกรรมงานรวมญาติฯ ณ หาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต

งานรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเลครั้งที่ 3 มีพี่น้องชาวเลราไวย์เป็นแม่ข่ายหลักในการจัดงาน โดยในช่วงเช้า ชาวบ้านได้เตรียมข้าวต้มปลาไว้รองรับแขกที่มาร่วมงานบริเวณลานใต้ต้นมะขามทางเข้างาน บริเวณใกล้ทางเข้างานมีชุมนุมลนิชชุมชนไทมาเปิดร้านขายของที่ระลึกเป็นเสื้อยืดงานฝีมือที่ชาวบ้านและพี่เลี้ยงของมูลนิธิได้ร่วมจัดทำกันขึ้นเพื่อจำหน่ายนำเงินเข้าสมทบกองทุนเพื่อช่วยชาวเลในโอกาสต่อไป นอกจากนี้ยังมีการจำหน่ายหนังสือ เรื่อง “วิกฤต วิถีชาวเล” โดยของที่ระลึกในงานทั้งหมดจำหน่ายในราคา 120 บาทถ้วน ซึ่งได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนและหน่วยงานที่มาเข้าร่วม รวมทั้งชาวเลทั้งจากชุมชนราไวย์และจากชุมชนอื่นๆ ก็คอยแวะเวียนมาเลือกซื้อเลือกชมอยู่เรื่อยๆ

มูลนิธิชุมชนไทจัดจำหน่ายสินค้าที่ระลึกบริเวณหน้างานเพื่อนำเงินเข้าสมทบกองทุนเพื่อช่วยเหลือชาวเล

ผู้เข้าร่วมงานรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเลครั้งที่ 3 ส่วนใหญ่มากันทั้งครอบครัว

บริเวณงานมีการจัดแสดงภาพและนิทรรศการเกี่ยวกับประเพณีวิถีชีวิตชาวเลต่างๆ เช่น ประเพณีการนอนหาด ประเพณีลอยเรือ ตลอดจนปัญหาภัยคุกคามที่ชาวเลเผชิญอยู่ เช่น กรณีชาวเล 9 คน ถูกจับกุม เป็นเสมือนนิทรรศการเล็กๆ ที่บอกเล่าเรื่องราวและสถานการณ์ของชาวเลในปัจจุบัน

นิทรรศการสะท้อนปัญหาของชาวเลบริเวณชายหาดหน้าหมู่บ้าน

ภายในงานมีการตั้งเวทีสำหรับการแสดงกิจกรรมต่างๆ มีการกางเต็นท์และจัดเก้าอี้ไว้รองรับผู้ที่มาร่วมงานประมาณ 100 กว่าคนเรียงรายเป็นแถวๆ เทศบาลตำบลราไวย์และองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ตเข้ามาช่วยเหลือเรื่องเต็นท์ เก้าอี้ น้ำดื่ม ห้องสุขา และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ มีร้านค้าจรรยาอยเข้ามาตั้งสินค้าขายของ มีทั้งของใช้และของกิน เช่น ร้านขายของเล่น ร้านขายเครื่องประดับผู้หญิง ร้านขายกาแฟโบราณ ร้านขายน้ำผลไม้ปั่นเป็นต้น ซึ่งแต่ละร้านได้รับความสนใจจากผู้เข้าร่วมงานอย่างมาก

ร้านขายน้ำปั่นและร้านขายมุกของแม่ค้าชาวเล

ได้ะหมอดูกข์มือให้ผู้มาร่วมงานเพื่อความเป็นสิริมงคล

ตามกำหนดการพิธีเปิดงานจะเริ่มขึ้นในเวลา 8.00 น. แต่พิธีเปิดงานจริง เริ่มในเวลา 9.00 น. เพราะต้องรอญาติพี่น้องชาวเลที่เดินทางมาจากที่ไกลๆ พิธีเริ่มโดยการเชิญโต๊ะหม่อมมาเซ่นไหว้บรรพบุรุษ พิธีนี้ถือเป็นพิธีศักดิ์สิทธิ์ จากนั้นเมื่อทำพิธีเซ่นไหว้แล้วโต๊ะหม่อมได้ทำพิธีสะเดาะเคราะห์และผูกข้อมือให้แก่ผู้เข้าร่วมพิธีการเพื่อความเป็นสิริมงคล ในช่วงนี้ผู้คนเริ่มหลังไหลเข้ามาอย่างไม่ขาดสาย

เนื่องจากผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ตติดภารกิจในช่วงเช้า จึงเลื่อนการกล่าวรายงานและการเปิดงาน รวมถึงผู้แทนชาวเลกล่าววัตถุประสงค์เป็นช่วงบ่าย กิจกรรมต่างๆ ได้ส่งเสริมความสัมพันธ์และสร้างความสนุกสนานระหว่างชาวเลกลุ่มต่างๆ ทั้งอุรักลาไวย์ มอแกน และมอแกลน

หลังจากกิจกรรมต่างๆ ในช่วงเช้าจบลง ก็เป็นเวลาพักรับประทานอาหารกลางวันร่วมกันของญาติพี่น้องชาวเลที่อยู่ต่างถิ่นแล้วมาพบกัน อาหารกลางวันคือ น้ำพริกกะปิ แก้วผักพื้นถิ่น ต้มปลา ปลาทอด เป็นอาหารพื้นถิ่นที่จัดทำกันอย่างเรียบง่าย สดสะอาด อร่อย และหาได้ในบริเวณไม่ไกลจากชุมชน

กิจกรรมนันทนาการต่างๆ ภายในงาน

1. กิจกรรมการแข่งขันหาหอยเสียบ

ตัวแทนชาวเลจากหมู่บ้านต่างๆ ร่วมกิจกรรมหาหอยเสียบบริเวณหน้าหาดราไวย์

กิจกรรมแรกเป็นการแข่งขันหาหอยเสียบบริเวณชายหาดราไวย์ กิจกรรมนี้มีกติกาการแข่งขันคือให้ส่งตัวแทนชาวเลจากทุกหมู่บ้านที่มาร่วม หมู่บ้านละ 1 คน เพื่อแข่งขันหาหอยเสียบภายในเวลา 10 นาที โดยแต่ละคนจะมีอุปกรณ์สำหรับการหาหอย นั่นคือ ถ้วยสำหรับใส่หอย และช้อนสำหรับการตักหอย หากตัวแทนจากหมู่บ้านใดสามารถหาหอยได้มากที่สุดก็จะเป็นผู้ชนะและได้รับของรางวัลไป กิจกรรมนี้นอกจากเพื่อความสนุกสนานแล้วยังเป็นกิจกรรมที่เสมือนการตรวจสอบทรัพยากรบริเวณชายหาดราไวย์ว่ายังมีความอุดมสมบูรณ์อยู่มากน้อยเพียงใดอีกด้วย ในกำหนดการเดิมมีกิจกรรมการลอยเรือและการแข่งขันดำน้ำ แต่เนื่องจากระยะเวลาที่ไม่เพียงพอ จึงมีความจำเป็นต้องลดกิจกรรมอื่น เหลือเพียงการหาหอยเสียบเพียงกิจกรรมเดียว

2. กิจกรรมการแสดงศิลปวัฒนธรรมจากหมู่บ้านชาวเล

หลังจากนั้น มีการแสดงศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ที่แต่ละหมู่บ้านจะจัดเตรียมมาแสดง มีทั้งการรำ ร้องเง็งซึ่งเป็นเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมของชาวเล การแสดงระบำของเด็กๆ ตัวแทนกลุ่มชาวเลจาก หมู่บ้านต่างๆ ที่มีการแต่งกายด้วยชุดพื้นเมือง

การแสดงศิลปวัฒนธรรม “รำร้องเง็ง”

นอกเหนือจากกิจกรรมที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นยังมีกิจกรรมนันทนาการที่ดึงดูดความสนใจ สร้างสีสัน รอยยิ้ม และเสียงหัวเราะให้เกิดขึ้นภายในงานแก่เด็กๆ และผู้มาร่วมงานได้เป็นอย่างดี ซึ่งกิจกรรมนี้ เปิดโอกาสให้เด็กๆ ที่มาร่วมงาน ประมาณ 100 กว่าคน แบ่งตามช่วงวัยต่างๆ คือ เด็กที่มีอายุไม่เกิน 5 ปี กลุ่มเด็กที่มีอายุไม่เกิน 10 ปี และกลุ่มเด็กที่มีอายุไม่เกิน 15 ปี ได้ออกมาเต้นประกอบเพลงดังตามกระแส สมัยใหม่ในช่วงนี้คือ “กั๊กนัมสไตส์” และมีการมอบของรางวัลเล็กๆ น้อยเป็นน้ำใจตอบแทนให้เด็กๆ ซึ่ง กิจกรรมในช่วงบ่ายนี้เรียกความสนใจให้แก่ผู้เข้าร่วมงานได้เป็นอย่างดี โดยเด็กๆ ที่อยู่ด้านล่างของเวที ส่วนใหญ่สามารถร้องตามเพลงสมัยใหม่นี้ได้ และมารวมตัวกันบริเวณด้านหน้าเวที

ในช่วงบ่าย ประธานในพิธี คือ ผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ต ได้กล่าวเปิดงานรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล ครั้งที่ 3 ขึ้นอย่างเป็นทางการ ในส่วนของหน่วยงานราชการจังหวัดภูเก็ตได้ให้การสนับสนุนน้ำดื่ม และนำ “ขนมจาก” มาแจกให้แก่ผู้มาร่วมงานได้รับประทานกัน โดยเจ้าหน้าที่ที่มาแจกน้ำดื่มและขนมแต่งกายใน ชุดพื้นเมืองภูเก็ตสีฟ้า น้ำทะเล

ผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ตกล่าวเปิดงาน และพูดคุยทักทายผู้แทนชาวเล

เวทีเสวนา “2 ปี มติ ครม.ฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล: กับความจริงในพื้นที่”

เวทีเสวนาวิชาการจัดขึ้นในช่วงบ่ายหลังจากการกล่าวเปิดงานของผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ต ประเด็นหลักในการเสวนาสะท้อนถึงปัญหาการถูกรุกรานที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน ตลอดจนปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้ร่วมวงเสวนาทั้งชาวเล องค์การภาคีเครือข่ายทั้งในและนอกพื้นที่ เจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐ เอกชน องค์การอิสระ สื่อมวลชนได้ร่วมแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นอันจะนำไปสู่มาตรการการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น เวทีเสวนาได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากผู้เข้าร่วมชาวเลและกลุ่มคนที่เข้าร่วมจาก หน่วยงานต่างๆ

หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมต่างๆ แล้ว ก็มีการร่วมรับประทานอาหารค่ำพร้อมเพรียงกัน โดยรายการ อาหารค่ำในมื้อนี้ คือ น้ำพริกกะปิ ผักพื้นบ้าน ปลาทะเลทอดกรอบ ผัดพริกถั่วฝักยาว ทอดมันปลา ฯลฯ งานรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล ครั้งที่ 3 ปี พ.ศ. 2555 เสร็จสิ้นในเวลาประมาณ 20.00 น. หลังจากนั้นทุกคน ก็แยกย้ายกันกลับบ้านด้วยความอิ่มอกอิ่มใจ

ในงานรวมญาติชาติพันธุ์ครั้งที่ 3 นี้มีผู้สนใจเข้าร่วมมากมายจากหลากหลายกลุ่ม ดังนี้

1. ชาวเลจากหลากหลายพื้นที่ เช่น บ้านแหลมตึกแก บ้านทับตะวัน หาดราไวย์ สะปำ ฯลฯ โดยเป็นกลุ่มชาวเลทั้งมอแกน มอแกลน และอุรักลาไวย์ กว่า 100 คน
2. หน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานจังหวัดภูเก็ต สำนักงานวัฒนธรรมฯ กรมประมง ฯลฯ
3. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด
4. สื่อมวลชน ทั้งสื่อโทรทัศน์ วิทยุ และสื่อสิ่งพิมพ์ ตลอดจนสื่ออิสระอื่นๆ
5. นักวิชาการ นักวิจัย อาจารย์ นิสิต นักศึกษา
6. องค์การภาคเอกชน เช่น มูลนิธิชุมชนไท เป็นต้น
7. ผู้สนใจทั่วไป นักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างประเทศที่แวะเข้ามาเยี่ยมชมในงาน

เวทีเสวนา “2 ปี มติกรมฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล: กับความจริงในพื้นที่”²

วันที่ 22 พฤศจิกายน 2555 เวลา 14.30-16.30 น.

ณ ชุมชนชาวเล หาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต

บรรยากาศเวทีเสวนา “2 ปี มติ กรมฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล: กับความจริงในพื้นที่”

มติกรมเรื่องแนวนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลมีเนื้อหาสาระครอบคลุมถึงเรื่องส่งเสริมด้านศึกษา การรักษาสัตว์ลักษณะ ภาษาวัฒนธรรม การขจัดปัญหาอคติทางชาติพันธุ์ ปัญหาสัญชาติ ที่อยู่ ที่ทำกิน การรักษาพยาบาล ฯลฯ ขณะนี้ มติกรมดำเนินงานมาเป็นเวลาเกือบ 3 ปีแล้วถือได้ว่ามีความก้าวหน้าทางนโยบาย แต่การแปลงนโยบายมาสู่การปฏิบัติยังไม่เกิดผลเท่าที่ควร ถึงกระนั้นยังต้องมีการผลักดันในเชิงนโยบายให้มีความก้าวหน้าต่อไปและทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติมากขึ้น ในขณะเดียวกันในระดับพื้นที่ก็ต้องดูแลคนที่กำลังทุกข์ร้อน คนที่เผชิญปัญหาและมีความยากลำบากในการดำรงชีวิต

ขณะนี้ชาวเลหลายชุมชนกำลังประสบปัญหาต่างๆ คือ

- 1) ความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัย มีครัวเรือนในบางชุมชนที่ถูกฟ้องให้ออกจากพื้นที่ที่ตนอยู่อาศัย เช่น ชุมชนราไวย์ ชุมชนแหลมตึกแก นอกจากนั้นบ่อน้ำที่ใช้ร่วมกันของชุมชนราไวย์ก็ยังถูกปิด
- 2) ปัญหาการถูกแย่งชิงพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์หรือพื้นที่ประกอบพิธีกรรม เช่น พื้นที่สุสานของชาวเลที่เกาะพีพี ฯลฯ รวมทั้งปัญหาที่คนภายนอกเข้ามาครอบครองพื้นที่สาธารณะที่ชุมชนเคยใช้ร่วมกันมาแต่อดีต
- 3) ปัญหาพื้นที่ทำมาหากินของชาวเลถูกจำกัดลง เนื่องจากสาเหตุต่างๆ ทั้งจากกรณีรีสอร์ท/โรงแรม กีดกันไม่ให้ชาวเลทำมาหากินในบริเวณชายหาดหรือทะเลรอบๆ พื้นที่รีสอร์ท/โรงแรม และการที่มีนโยบายของรัฐในการกำหนดพื้นที่คุ้มครองหรือพื้นที่อนุรักษ์ในพื้นที่ที่ชาวเลเคยทำมาหากินมา

² โปรดดูรายละเอียดกำหนดการในภาคผนวก ข

ตั้งแต่บรรพบุรุษ ทำให้ชาวเลไม่สามารถทำมาหากิน เก็บหาทรัพยากรในพื้นที่ดังกล่าวตามวิถีดั้งเดิมของตนเองได้

- 4) การถูกเจ้าหน้าที่รัฐจับกุมเมื่อชาวเลเข้าไปทำประมงในเขตพื้นที่อนุรักษ์ ทั้งๆ ที่มีมติกรม.ผอ.น.ปร.น.ให้ชาวเลสามารถทำประมงในพื้นที่อนุรักษ์ได้ถ้าใช้เครื่องมือประมงดั้งเดิม
- 5) ปัญหาในกระบวนการยุติธรรม เมื่อชาวเลถูกจับกุมตัว เช่น กรณีชาวเล 9 คนที่ถูกจับกุมตัวที่หมู่เกาะสิมิลัน ชาวเลไม่มีทนายไปร่วมฟังในกระบวนการสอบสวน มีการยึดโทรศัพท์มือถือ และในการทำแผนประกอบคำรับสารภาพก็ทำคนละจุดกับสถานที่ที่ถูกจับกุมตัว นอกจากนี้ในคดีเกี่ยวกับปัญหาข้อพิพาทเรื่องที่ดินก็พบปัญหาว่าศาลมักจะพิจารณาเฉพาะหลักฐานที่เป็นเอกสารที่ทางออกให้ แต่ไม่ให้นำหนักกับหลักฐานทางวัฒนธรรมและการเผชิญสืบลักษณะดังกล่าว
- 6) ปัญหาสุขภาพอันเนื่องมาจากการประกอบอาชีพประมง เมื่อชาวเลถูกจำกัดพื้นที่ที่เข้ามาหากินทั้งที่มาจากโรงแรม/รีสอร์ทที่กีดกันและการหวงห้ามจากการประกาศเป็นพื้นที่อนุรักษ์ ทำให้ชาวเลต้องออกไปดำน้ำ วางลอบหรือหาปลาหรือทรัพยากรอื่นๆ ที่ห่างออกจากฝั่งมากขึ้นในระดับน้ำทะเลที่ลึกมากขึ้น ชาวเลหลายคนจึงเป็นโรคน้ำหนึบ บางคนถึงกับเสียชีวิต บางคนพิการ บางคนเป็นอัมพาต โดยมีชาวเลในชุมชนราไวย์และชุมชนแหลมตุ๊กแกหรือชุมชนเกาะสิเหร่เป็นโรคน้ำหนึบกันหลายคน จากคำบอกเล่าของชาวเลพบว่าบรรพบุรุษของชาวเลไม่เป็นโรคชนิดนี้เพราะในสมัยก่อนบรรพบุรุษของชาวเลดำน้ำตื้นกว่านี้มาก
- 7) ปัญหาสัญชาติ ขณะนี้ยังมีชาวเลอีกประมาณ 600 คนที่ยังไม่ได้รับสัญชาติ เมื่อไม่มีสัญชาติชาวเลก็จะไม่ได้รับสวัสดิการต่างๆ จากรัฐ เช่น เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การเข้าไม่ถึงการบริการสุขภาพจากรัฐ ชาวเลหลายคนเมื่อไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลก็ไม่มีเงินจ่ายค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น
- 8) ปัญหาคนภายนอกเข้ามาครอบครองพื้นที่สาธารณะของชุมชน

จากปัญหาความเดือดร้อนของชาวเลที่กล่าวมานี้ ทำให้ต้องมีการพูดคุยกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกันและสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อแสวงหาทางออกของปัญหาร่วมกัน ตลอดจนเสริมสร้างพลังในการผลักดันนโยบายไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้การแก้ไขปัญหาของชาวเลเป็นจริงขึ้นมา โดยในเวทีเสวนามีภาคีเครือข่าย/ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมเสวนา ดังนี้

ผู้แทนกรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

มีการชี้แจงและสร้างความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับพื้นที่เขตรักษาพันธุ์ ซึ่งในจังหวัดภูเก็ตมีเขตที่กำหนดให้เป็นเขตรักษาพันธุ์อยู่ 5 บริเวณ ได้แก่ 1. เกาะเฮ 2. เกาะโหลน 3. เกาะแสด 4. แหลมพันวา 5. หน้าอ่าวป่าตอง รวมพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 30,000 ไร่ เขตดังกล่าวเป็นเขตที่กันไว้สำหรับพ่อแม่พันธุ์เพื่อขยายพันธุ์ปลาและสัตว์น้ำ จึงเป็นเขตห้ามการทำประมง

สาเหตุที่ต้องมีเขตรักษาพันธุ์ก็เนื่องมาจากประชากรที่เพิ่มขึ้น การจับสัตว์น้ำก็เพิ่มสูงขึ้น ทำให้ทรัพยากรลดจำนวนลงอย่างมาก จึงจำเป็นต้องมีแหล่งสำหรับพ่อแม่พันธุ์ให้ได้ขยายพันธุ์ เพื่อให้มีปลาเพิ่มขึ้น ซึ่งก็เป็นประโยชน์ต่อชาวเลและลูกหลานในอนาคต กระนั้นก็ตาม ก็ยังมีพื้นที่ในท้องทะเลอีกมากมายที่ชาวเลสามารถเข้าไปทำประมงได้ แต่สาเหตุที่ทำให้ชาวเลถูกจำกัดพื้นที่การทำมาหากินนั้นมาจากภาคส่วนอื่นๆ ดังนั้นต้องมีการเจรจารื้อกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นกรมเจ้าท่า กรมอุทยานฯ ภาครัฐกิจโรงแรม/รีสอร์ท เรือนำเที่ยว ฯลฯ ซึ่งต้องอาศัยอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดในการเรียกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมาประชุมร่วมกัน

นอกจากนั้น กรมประมงยังมีหน้าที่ในการเพาะขยายพันธุ์สัตว์น้ำแล้วปล่อยลงสู่ทะเล มีการสนับสนุนการสร้างปะการังเทียม การสนับสนุนเครื่องมือประมงที่ถูกกฎหมาย การรับจดทะเบียนเรือเพื่อประโยชน์ในการขอรับเงินชดเชยในกรณีที่เกิดเหตุภัยพิบัติ ชาวเลควรรวมกลุ่มกันและมาร่วมประชุมตามการนัดหมายของกรมประมงเพื่อทราบข่าวสารและได้รับสิทธิประโยชน์อย่างทั่วถึง ตลอดจนการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือกิจกรรมของกรมประมงที่อาจมีผลกระทบต่อชาวเล

ผู้แทนกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม

กรมคุ้มครองสิทธิฯ มีหน้าที่อยู่ 3 ด้าน คือ 1. ให้ความรู้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนรู้สิทธิ เพื่อให้สามารถปกป้องสิทธิของตนเองได้ 2. ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำทางอาญาของผู้อื่นและการให้การคุ้มครองพยาน 3. ให้คำปรึกษาด้านกฎหมายแก่ประชาชนโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ประชาชนสามารถขอรับคำปรึกษาได้ที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัด รวมถึงประชาชนสามารถร้องทุกข์มาที่สายด่วนคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่หมายเลข 1111 กด 77

นอกจากนั้น ยังมีกองทุนยุติธรรมที่ให้ความช่วยเหลือค่าประกันตัว ค่าธรรมเนียมศาล ค่าเดินทางไปศาล ค่าจ้างทนายความ ค่าพิสูจน์หลักฐาน เช่น การตรวจ DNA จากบทบาหน้าที่ของกรมคุ้มครองสิทธิฯ ที่กล่าวมานั้นเป็นช่องทางให้ชาวเลสามารถขอรับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ดังที่กล่าวมาได้ อีกทั้งขณะนี้กรมคุ้มครองสิทธิฯ ยังรับเรื่องของชาวเลชุมชนราไวย์ให้เป็นหนึ่งในเรื่องเร่งด่วนในแผนการแก้ปัญหากระบวนการยุติธรรมอีกด้วย

ในส่วนของกลไกระหว่างประเทศ ขณะนี้ประเทศไทยได้ลงนามในอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบเป็นการรับรองว่าประเทศไทยจะเข้ามาดูแลสิทธิของคนกลุ่มน้อย เป็นผลให้ประเทศไทยต้องมีภารกิจ 4 ด้านตามมา คือ 1. เผยแพร่ความรู้ให้ประชาชนทราบอย่างแพร่หลาย 2. ถ้าหน่วยงานภาครัฐมีการกระทำที่กระทบต่อสิทธิของคนกลุ่มน้อยต้องดำเนินการแก้ไข 3. ผลักดันให้หน่วยงานรัฐมีการขับเคลื่อนการสร้างหลักประกันให้กับชนกลุ่มน้อย 4. รายงานให้ประเทศสมาชิกได้ทราบว่าประเทศไทยดำเนินการอะไรเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยไปแล้วบ้าง

กรมคุ้มครองสิทธิฯ จะเข้ามาตรวจสอบว่าประเทศไทยมีกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับอนุสัญญาดังกล่าวหรือไม่ ถ้ามี กรมคุ้มครองสิทธิฯ ต้องผลักดันให้มีการแก้ไขกฎหมายหรือเสนอให้รัฐมีแผนการรองรับเรื่องดังกล่าว ซึ่งอนุสัญญาระหว่างประเทศดังกล่าวก็จะเป็นอีกหนึ่งกลไกที่จะเข้ามาปกป้องคุ้มครองสิทธิของชาวเลได้อีกทางหนึ่ง

ผู้แทนสำนักกิจการชาติพันธุ์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

แม้ว่ามติกรมจะไม่ใช้กฎหมาย แต่เป็นเรื่องการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและปัญหาเร่งด่วนของประชาชน เช่น ปัญหาที่ดิน ที่ทำกิน ที่อยู่อาศัย สัญชาติ ฯลฯ อย่างน้อยมติกรมก็ทำให้หน่วยงานรัฐตระหนักถึงปัญหาของประชาชนและหันกลับมาพิจารณาว่าเกิดปัญหาอะไรขึ้นกับชาวเล ทำให้ปัญหาของชาวเลได้รับความสนใจมากขึ้นจากหน่วยงานต่างๆ จนนำมาสู่การพบปะพูดคุยในวันนี้ รวมไปถึงการมีโอกาสพบปะพูดคุยกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นนายกรัฐมนตรี ผู้ว่าราชการจังหวัด นักวิชาการ ฯลฯ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ส่งผู้แทนมาเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับปัญหาของชาวเลอยู่เสมอและมีการเขียนรายงานให้ผู้ใหญ่ในกระทรวงฯ ทราบ ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาผู้บริหารในกระทรวงยังให้ความสนใจปัญหาของชาวเลไม่มากนัก แต่เป็นนิมิตหมายอันดีว่าในปีนี้ผู้บริหารของกระทรวง อาทิ รัฐมนตรี ปลัดกระทรวง อธิบดี สนใจเรื่องนี้มากขึ้น และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ก็มีหน้าที่ในการปฏิบัติตามมติกรม.และมีการส่งเสริมให้เครือข่ายชาติพันธุ์รวมกลุ่มกันมากขึ้น

นายกเทศมนตรีตำบลราไวย์

ปัญหาของพี่น้องชาวเลเป็นสิ่งที่เทศบาลให้ความสนใจมาโดยตลอด โดยเฉพาะปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย ระบบสาธารณูปโภค และปัญหาสัญชาติ เทศบาลเข้าไปดำเนินการในส่วนที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ที่เทศบาลจะทำได้ โดยการขยายเขตประปาและไฟฟ้าเข้าไปในชุมชน เพียงแต่ว่ายังเข้าพื้นที่ไม่ได้ทั้ง 100% เนื่องจากติดขัดปัญหากรรมสิทธิ์ในที่ดินเอกชน รวมถึงได้มีการประสานกับชุมชนและประสานกับสำนักงานประปาให้มีการคิดราคาน้ำประปาพิเศษในอัตราคงที่

ในส่วนในเรื่องสัญชาติมีการช่วยเหลือให้พี่น้องชาวเลร้อยละกว่าคนได้รับสัญชาติแต่ยังคงเหลืออีกประมาณ 12 คนที่ยังไม่ได้รับสัญชาติซึ่งจะมีการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชาวเลที่ยังไม่ได้รับสัญชาติเพื่อมาพูดคุยกันถึงอุปสรรคหรือข้อขัดข้องเพื่อหาทางออกร่วมกันต่อไป

ในส่วนของปัญหาที่อยู่อาศัยในกรณีราไวย์ อยากเสนอต่อรัฐว่ากรณีเช่นนี้รัฐควรจัดสรรงบประมาณซื้อที่ดินให้ชาวเลแล้วออกเป็นโฉนดชุมชน และให้หน่วยงานรัฐเข้ามาจัดการระบบสาธารณูปโภค เพื่อให้ชาวเลสามารถที่จะอยู่ตามวิถีชีวิตของเขา ถ้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยกัน

ผลักดัน การแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยก็จะง่ายขึ้น อย่างไรก็ตาม ขณะนี้ในแผน 3 ปีของของเทศบาลก็จะเสนอให้
รัฐบาลงบประมาณมาซื้อที่ดินแปลงนี้และให้เป็นโฉนดชุมชน

นอกจากนั้น เทศบาลยังเข้ามาสนับสนุนด้านการรักษาขนบประเพณีของชาวเลและเข้ามาส่งเสริม
ด้านสุขภาพ ในส่วนงานที่เทศบาลไม่มีอำนาจโดยตรงก็มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่
เกี่ยวข้อง มีการประชุมหลายครั้ง เทศบาลก็จะส่งคนเข้าไปร่วมประชุมด้วยและพยายามเสนอปัญหาของ
ชาวเล รวมถึงการติดตามความคืบหน้าการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาของ
ชาวเล

ผู้แทนเครือข่ายสิทธิคนจนพัฒนาภูเก็ต

การทำงานของเครือข่ายฯ ได้รวมประเด็นของพี่น้องชาวเลทั้งฝั่งทะเลอันดามันไว้ด้วย ทาง
เครือข่ายฯ พยายามรวบรวมกลุ่มชุมชน แล้วทำข้อมูลพื้นฐานสำหรับใช้เป็นข้อมูลในการผลักดันของภาค
ประชาชน ส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาคือการรวมกลุ่มกันเพื่อให้มีพลังและเสียงดังขึ้นในการ
คัดค้านการละเมิดสิทธิคนจน

การทำงานของเครือข่ายฯ ที่ผ่านมามีได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรต่างๆ โดยเฉพาะมูลนิธิ
ชุมชนไท ที่ให้ความช่วยเหลือ รวมถึงช่วยเป็นพี่เลี้ยงให้เครือข่ายฯ มีความเข้มแข็งขึ้น ทางเครือข่ายฯ ได้
รวมกลุ่มพี่น้องชาติพันธุ์และคนจนในภูเก็ต เปิดเวทีให้ความรู้ในเรื่องการทำอาชีพ กฎหมาย ฯลฯ และ
อีกส่วนเครือข่ายฯ ก็ทำงานผลักดันระดับนโยบายโดยเป็นสมาชิกของเครือข่ายชุมชนเพื่อการปฏิรูปสังคม
และการเมือง และเป็นเครือข่ายของขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม (P-Move) ในการผลักดัน
ให้รัฐบาลรับฟังและแก้ไขปัญหา อย่างไรก็ตาม สิ่งแรกที่ภาคประชาชนต้องทำคือการทำความรู้จักแล้ว
เข้าใจปัญหาของตัวเอง รวมถึงพยายามศึกษาหาความรู้ให้ได้มากที่สุดเพื่อที่จะสามารถนำเสนอปัญหาของ
ตนเองไปสู่ภายนอกได้

การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้แทนชุมชนกะเหรี่ยง

นอกจากจะมีมติกรม.พื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลแล้วยังมีมติกรม.พื้นฟูวิถีชีวิตกะเหรี่ยงด้วย จึงเป็นเรื่องที่ดีที่
จะมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่เผชิญปัญหาด้านคล้ายคลึงกับปัญหาของ
พี่น้องชาวเลเพื่อแสวงหาเครือข่ายความร่วมมือและหาทางออกร่วมกัน

มติกรม.ที่เป็นแนวนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลกะเหรี่ยงมีเนื้อหาครอบคลุม 5 ด้านที่สำคัญ

1. ด้านการจัดการทรัพยากร ให้ชาวกะเหรี่ยงสามารถทำไร่หมุนเวียนตามวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิม โดย
การปลูกข้าวและพืชพันธุ์อื่นๆ แล้วหมุนไปปลูกในที่ดินแปลงอื่นแล้วปล่อยให้ที่ดินเดิมได้พักฟื้นตาม
ธรรมชาติประมาณ 7 ปีแล้วจึงกลับมาปลูกที่เดิม การทำไร่หมุนเวียนนี้สร้างความมั่นคงทางอาหาร เพิ่ม

ความหลากหลายทางชีวภาพ ทำให้ป่ามีความอุดมสมบูรณ์ เป็นการทำการเกษตรแบบยั่งยืนโดยไม่พึ่งพิงการใช้สารเคมี

2. สิทธิในสัญชาติ ให้คนที่ยังไม่มีสัญชาติสามารถพิสูจน์สัญชาติได้

3. ด้านการศึกษา สนับสนุนการศึกษาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง เช่น คนกะเหรี่ยงมีความรู้เกี่ยวกับพืชพันธุ์ เกี่ยวกับต้นไม้ สัตว์ป่า ฤดูกาล แม้แต่คนที่เรียนจบสูงก็ยังไม่มีความรู้เหล่านี้ รัฐต้องสนับสนุนให้มีการสืบทอดองค์ความรู้ดั้งเดิมเหล่านี้ เป็นการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมด้วย

5. การส่งเสริมอัตลักษณ์ชาติพันธุ์และวัฒนธรรม เช่น คนทั่วไปมองว่าชาวเขาทำลายป่า รัฐต้องเข้ามาแก้ไขความเข้าใจนี้ เพราะในความเป็นจริงแล้วถ้าที่ไหนที่มีกะเหรี่ยงอยู่ ที่นั่นก็มีป่าอยู่ด้วย เช่นเดียวกับกรณีของชาวเลที่ถ้าที่ไหนมีชาวเล ที่นั่นมีป่าอุดมสมบูรณ์ รัฐต้องมีหลักประกันให้ชาวกะเหรี่ยงและชาวเลได้สืบทอดอัตลักษณ์ของตัวเอง

อย่างไรก็ตาม แม้มติกรมจะเป็นแนวนโยบายที่ดี แต่นโยบายก็ยังไม่ได้แปลงมาสู่การปฏิบัติเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากมติกรมอนุญาตให้ชาวกะเหรี่ยงทำไร่หมุนเวียน แต่ชาวกะเหรี่ยงก็ยังเจอปัญหาการถูกเจ้าหน้าที่รัฐจับกุม โดยเจ้าหน้าที่รัฐอ้างว่ามติกรมไม่ใช่กฎหมาย ทำให้ตั้งข้อสังเกตได้ว่าเจ้าหน้าที่รัฐอาจจะมีอคติต่อชาวกะเหรี่ยง เขาคิดว่าชาวกะเหรี่ยงทำลายป่าเหมือนกับที่คิดว่าชาวเลจับปลาแล้วทะเลจะเสียหาย

ประสบการณ์การมาเยี่ยมเยียนชุมชนชาวเลที่หาดราไวย์ทำให้ได้บทเรียนที่สำคัญ คือเรื่องการรู้ไม่เท่าทันคนภายนอกจนทำให้ต้องสูญเสียที่ดินไป ซึ่งก็เป็นสิ่งที่ชุมชนกะเหรี่ยงต้องระมัดระวังเช่นเดียวกัน เพราะอีกไม่นานอาจมีนายทุนต้องการไปลงทุนบนดอย ความกังวลใจนี้เน้นย้ำให้เห็นความสำคัญของการจัดตั้งเขตสงวนและวัฒนธรรมพิเศษขึ้นมาเพื่อเป็นเขตที่ปกป้องวิถีชีวิตของชาวเลและชาวกะเหรี่ยงที่อาจได้รับผลกระทบจากการพัฒนา และเป็นพื้นที่ที่จะทำให้ชาวกะเหรี่ยง ชาวเลและลูกหลานยังรักษาวิถีชีวิตในแบบเดิมของตนเองไว้ได้

ชาวกะเหรี่ยงและชาวเลควรร่วมมือกันเพื่อให้มีพลังในการผลักดันมติกรมให้เกิดผลในทางปฏิบัติ และพี่น้องชาวเลก็ควรจะรวมตัวกันให้มากขึ้นจะได้มีพลังในการต่อสู้และเพิ่มอำนาจในการเรียกร้องให้เกิดการแก้ปัญหา

ความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ

ปัญหาเกี่ยวกับที่ดินและที่อยู่อาศัยเป็นปัญหาเร่งด่วนของชาวเล ในประเทศไทยมีการประมาณการกันว่าที่ดินประมาณ 20% เป็นที่ดินที่ออกโฉนดโดยมิชอบ ซึ่งที่มาของปัญหาส่วนหนึ่งมาจากการที่ข้าราชการมีความโลภ จึงเป็นช่องทางให้กับผู้ที่มีเงินสามารถได้ที่ดินมาโดยมิชอบ ชาวเลเป็นตัวอย่างที่

ชัดเจนของผู้ด้อยโอกาสที่กำลังถูกแย่งชิงที่ดินอยู่อาศัยมาแต่บรรพบุรุษ ปัญหาที่ดินถือว่าเป็นปัญหาพื้นฐานประการหนึ่งของชาวเล ถ้าสามารถแก้ปัญหาที่ดินได้ก่อนก็จะนำมาซึ่งการแก้ปัญหาอื่นๆ ตามมา เช่น เมื่อยืนยันสิทธิได้ว่าชาวเลอาศัยอยู่ในที่ดินนี้มาก่อนตั้งแต่บรรพบุรุษ เข้ามาอยู่อาศัยในประเทศไทยมายาวนาน ก็นำมาซึ่งการอ้างสิทธิการมีสัญชาติไทย เมื่อมีสัญชาติไทยแล้วก็จะสามารถเข้าถึงการรักษาพยาบาลได้ เป็นต้น

การแก้ปัญหาที่ดินจึงถือได้ว่าเป็นความจำเป็นเร่งด่วนและต้องอาศัยกลไกหลายอย่าง หนึ่งในกลไกที่สำคัญคือกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทัศนคติของศาล ที่ต้องมองรากฐานทางวัฒนธรรมว่าเป็นหลักฐานชั้นต้นด้วยเช่นกัน ศาลไม่ควรพิจารณาเฉพาะหลักฐานที่เป็นเอกสารของทางการ แต่ควรมีการเดินเผชิญสืบ เพื่อที่จะเห็นข้อเท็จจริงว่าชาวเลอยู่อาศัยในที่ดินของพวกเขามาก่อนสังเกตได้จากสุสานที่มีอายุกว่าร้อยปี เช่น ที่ชุมชนราไวย์สามารถสืบย้อนกลับไปได้ว่ามีกรอยู่อาศัยในชุมชนมา 8 ชั่วอายุคนแล้ว ทั้งยังมีหลักฐานอื่นๆ ประกอบ เช่น การมีบ่อน้ำ การปลูกต้นไม้ไว้ใช้สอย นอกจากนั้นยังมีการเสนอให้มีการผลักดันให้เกิดกลไกอื่นๆ อีก เช่น การมีคณะกรรมการแก้ปัญหาที่ดินและที่ทำกินโดยเสนอให้มีพลเอกสุรินทร์ พิกุลทองเป็นประธาน เพื่อเข้ามาแก้ปัญหาที่ดินอย่างเป็นรูปธรรม รวมไปถึงการใช้กลไกที่มีอยู่แล้วคือมติกรม โดยมีการเชื่อมประสานทั้งกลไกระดับชาติและกลไกระดับจังหวัดเพื่อให้แนวนโยบายเกิดผลในทางปฏิบัติมากขึ้น

ปัญหาที่ชาวเลกำลังเผชิญอยู่มีความยากและซับซ้อน การแก้ปัญหาจึงต้องอาศัยการมียุทธศาสตร์ โดยยุทธศาสตร์ที่สำคัญเริ่มจากการที่พี่น้องชาวเลต้องมีการรวมกลุ่มกันให้เป็นปึกแผ่น แล้วพยายามเข้าใจตนเอง เรียนรู้ชุมชน ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของตนเอง พยายามสืบทอดภูมิปัญญาในการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนที่มีรากฐานมาจากการมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ไม่หลงไปตามกระแสบริโภคนิยมและวัตถุนิยม แล้วมีการสื่อสารกับสังคมให้ตระหนักถึงปัญหาของชาวเล รวมถึงการดึงภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมาเป็นพันธมิตรในการทำงาน ทั้งภาคประชาชนด้วยกัน ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และภาครัฐเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาอย่างบูรณาการ จากนั้นมีการปักหมุดกำหนดเป้าหมายว่าในแต่ละปีภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องนั้นเล็งเห็นว่าปัญหาใดสำคัญที่สุดและจะแก้ปัญหาใดให้สำเร็จลุล่วงลงไปบ้าง เพื่อความสะดวกในการติดตามความคืบหน้าในการแก้ปัญหาและทำให้เห็นอุปสรรคหรือข้อขัดข้องในระหว่างการทำงานได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ปัญหาของพี่น้องชาวเลได้อย่างเป็นรูปธรรม

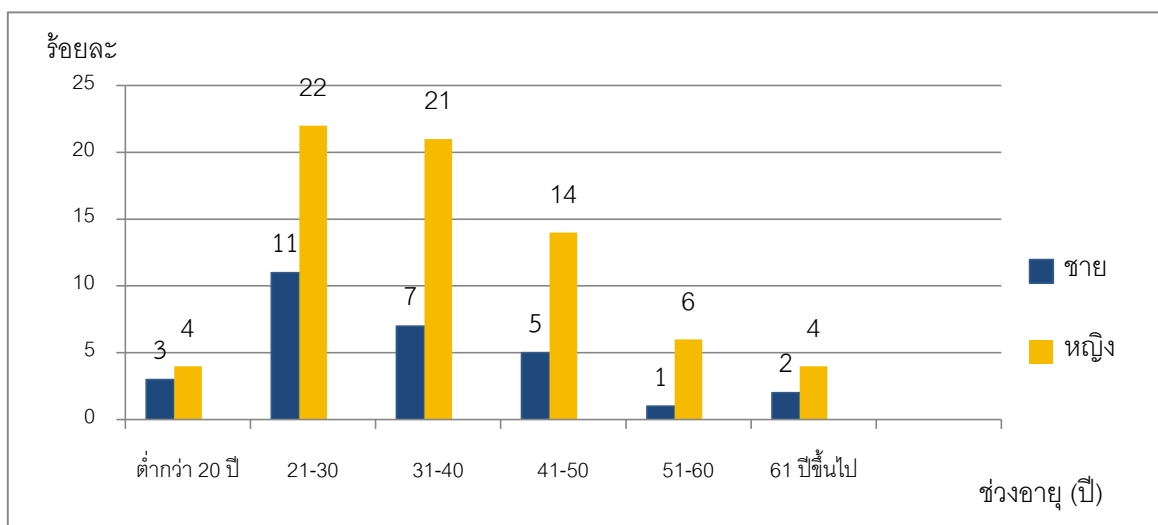
5 สรุปความคิดเห็นต่องานรวมญาติฯ

งานวันรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเลได้จัดต่อเนื่องกันมาทุกปี ตั้งแต่ครั้งแรกในปี 2553 จนถึงครั้งที่ 3 ในปี 2555 นี้ เป็นพื้นที่ให้ชาวเลทั้ง 3 กลุ่ม คือ มอแกน มอแกลน และอุรักลาไวย ได้มีโอกาสมาพบปะญาติพี่น้อง และเพื่อนชาวเลด้วยกัน และยังได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และปัญหาระหว่างกันรวมถึงการสะท้อนปัญหาสู่สาธารณะในอีกทางหนึ่ง ซึ่งนอกจากชาวเลแล้ว ยังมีกลุ่มคนภายนอกสนใจมาร่วมงานด้วย ทั้งบุคคล กลุ่ม/องค์กรภาครัฐและเอกชน รวมถึงสื่อมวลชนแขนงต่างๆ

คณะวิจัยโครงการนำร่องอันดามัน สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เก็บข้อมูลโดยการสุ่มตัวอย่างผู้ที่มาร่วมงานจำนวน 100 คน และสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม (โปรดดูแบบสอบถามในภาคผนวก ค) เพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดงานวันรวมญาติ และจะนำความคิดเห็นที่ได้ไปวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางการเตรียมความพร้อมในการจัดงานวันรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเลครั้งต่อไป

แบบสอบถามผู้ร่วมงานในครั้งนี้ ได้แบ่งประเด็นเป็น 3 ส่วน โดยในส่วนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการเข้าร่วมงานในด้านต่างๆ ความถี่ของการจัดงาน สถานที่จัดงานในครั้งต่อไป รูปแบบและความเหมาะสมของกิจกรรม และข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับงานรวมญาติฯ ในส่วนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับมุมมองต่ออัตลักษณ์และปัญหาของชาวเล ว่าจุดแข็งและจุดอ่อนที่สำคัญที่สุดของชาวเลคืออะไร ปัญหาที่สำคัญที่สุดของชาวเล รวมถึงสาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา และในส่วนที่ 3 สอบถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเรื่องมติกรม เขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ และผลกระทบต่อชาวเล โดยสรุปความคิดเห็นมีดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1: ข้อมูลบุคคลและความคิดเห็นเกี่ยวกับงานรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล ครั้งที่ 3
เพศและอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

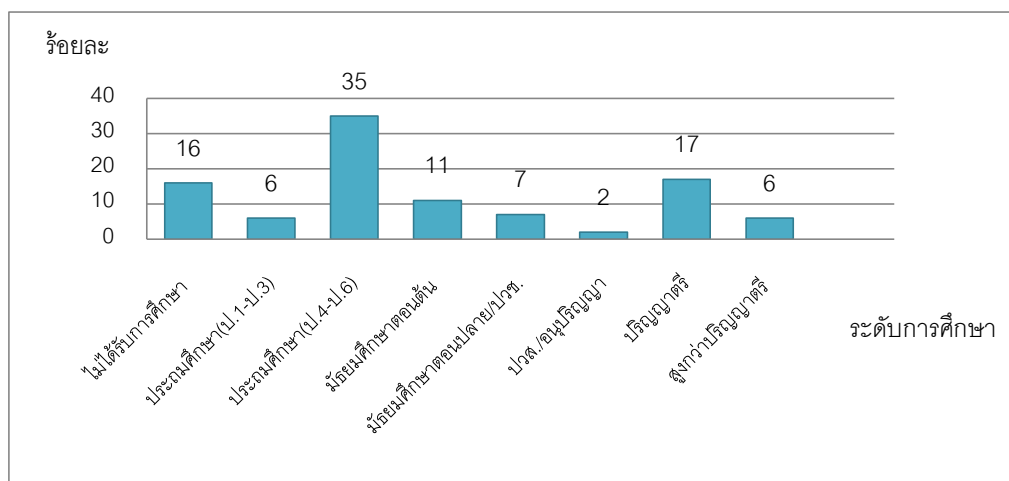
แผนภาพที่ 1 ข้อมูลเพศและอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือร้อยละ 71 เป็นหญิง ที่เหลือร้อยละ 29 เป็นชาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นภาพรวมของผู้ร่วมงานที่ส่วนใหญ่เป็นหญิง แต่สำหรับเจ้าภาพคือชุมชนชาวเลราไว้นั้น ทั้งชายและหญิงมาร่วมงานอย่างคึกคัก โดยผู้หญิงจะดูแลเรื่องข้าวปลาอาหาร มีแม่ครัวที่อยู่ประจำการที่โรงครัว นับสิบคน ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันทำกับข้าวตั้งแต่เช้ามีदनกระทั่งมีดค่ำ บ้างก็นั่งล้อมวงตัดและเช็ดใบตอง เตรียมทำห่อหมก บ้างก็ทอดปลาในกระทะใบใหญ่ บ้างก็หุงข้าวด้วยกระทะใบบัวอยู่หน้าหาด เพราะพื้นที่ในโรงครัวไม่พอที่จะทำอาหาร 3 มื้อเลี้ยงคนนับร้อย ส่วนชายชาวเลนั้นก็จัดสถานที่ ยกของ ดูแลความเรียบร้อยตลอดงาน

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือผู้มีอายุ 21-50 ปี โดยมีผู้ที่อยู่ในช่วงอายุ 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 33 รองลงมาเป็นช่วงอายุ 31-40 ปีคิดเป็นร้อยละ 28 ช่วงอายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 19 ช่วงอายุ ต่ำกว่า 20 ปี และช่วงอายุ 51-60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 7 ในขณะที่มีผู้ตอบแบบสอบถามในช่วงอายุ 61 ปีขึ้นไปเพียงร้อยละ 6 ผู้ตอบแบบสอบถามที่อายุน้อยที่สุดคือ 12 ปี และอายุมากที่สุดคือ 69 ปี

เป็นที่น่าเสียดายที่มีชาวเลวัยทำงานอีกมากมายที่ไม่มีโอกาสมาร่วมงานรวมญาติฯ เพราะติดงานรับจ้างและงานอื่นๆ ส่วนเด็กและเยาวชนที่มาร่วมงานก็นับว่ามีจำนวนน้อย ยกเว้นเด็กชาวเลชุมชนราไว ซึ่งเป็นหมู่บ้านเจ้าภาพ หากพิจารณาว่าเด็กและเยาวชนจะเป็นกลุ่มสำคัญที่เรียนรู้และสืบทอดวิถีวัฒนธรรมชาวเล ก็ควรจะมีการส่งเสริมให้เขามาร่วมงานเพิ่มขึ้น และจะเป็นการสร้างสายใยสัมพันธ์ภายในกลุ่มให้แน่นแฟ้นขึ้นด้วย ยิ่งไปกว่านั้น เด็กและเยาวชนควรจะมีส่วนร่วมในการวางแผนและการช่วยดำเนินกิจกรรมต่างๆ จะได้รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งและมีบทบาทสำคัญในงาน

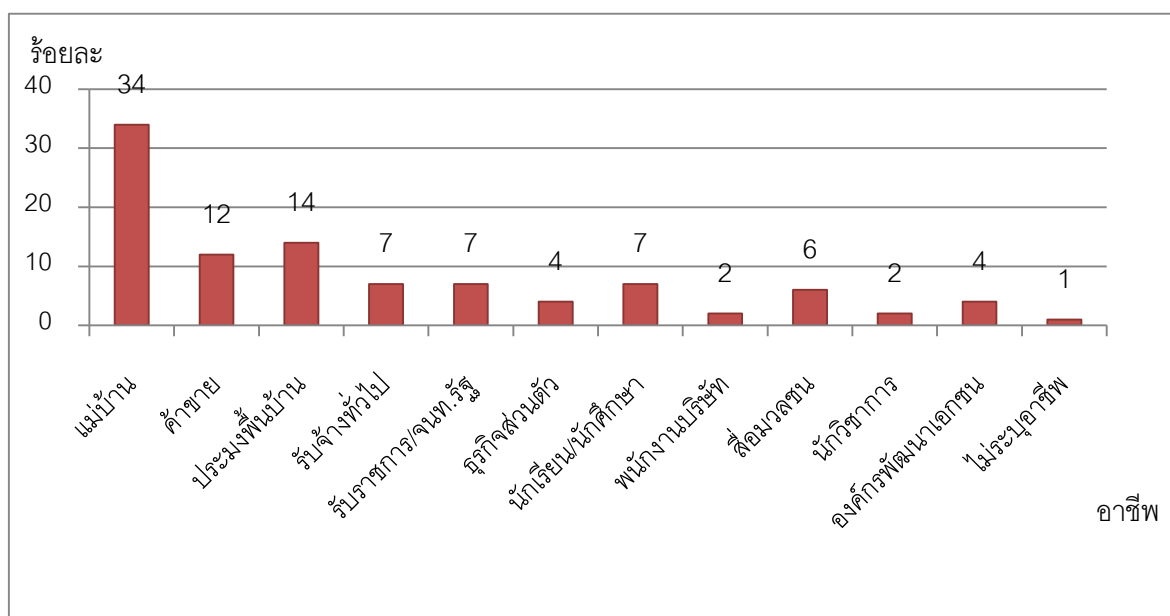
ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

แผนภาพที่ 2 ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา (ป.4-ป.6.) คิดเป็นร้อยละ 35 รองลงมาได้รับการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 17 และไม่ได้รับการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 16 และมีผู้ได้รับการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 11

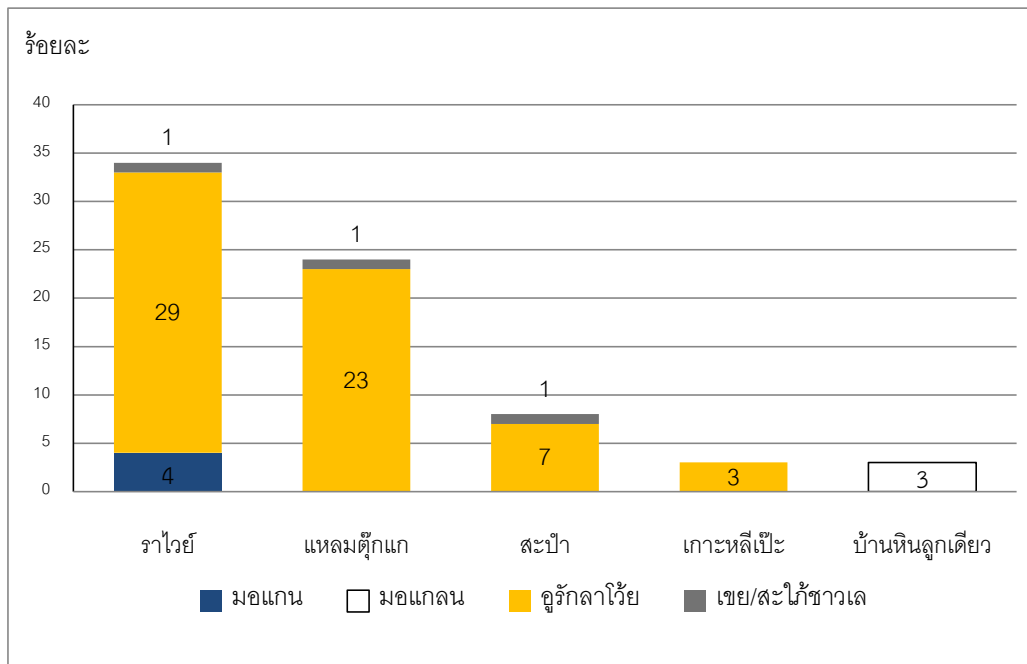
อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม

แผนภาพที่ 3 อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นแม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 34 รองลงมามีอาชีพทำประมงพื้นบ้าน คิดเป็นร้อยละ 14 อาชีพค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 12 มีผู้ประกอบการอาชีพรับจ้างทั่วไป รับราชการ/เจ้าหน้าที่รัฐ และเป็นกลุ่มนักเรียนนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 7 เท่ากัน สื่อมวลชน คิดเป็นร้อยละ 6 ธุรกิจส่วนตัวและองค์กรพัฒนาเอกชน คิดเป็นร้อยละ 4 เท่ากัน พนักงานบริษัทและนักวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 2 และมีผู้ที่ไม่ระบุอาชีพเพียงร้อยละ 1

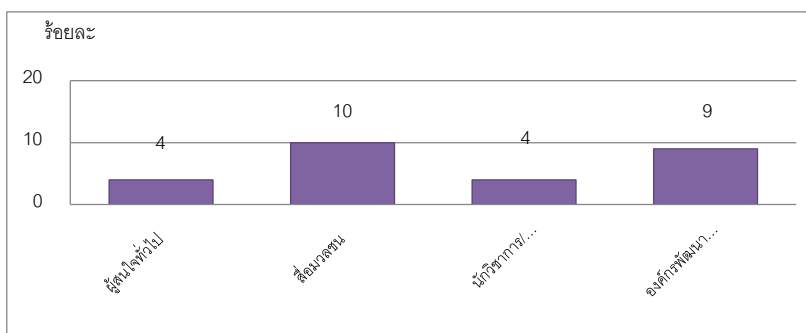
ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นชาวเลหรือเป็น “คนใน”

แผนภาพที่ 4 ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นชาวเลหรือเป็น “คนใน”

ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นชาวเล หรือเป็น “คนใน” คิดเป็นร้อยละ 73 ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นคนจากนอกชุมชนคิดเป็นร้อยละ 27 ซึ่ง “คนใน” ประกอบด้วยชาวเลอูรักลาไวก์จากหาดราไวย์ คิดเป็นร้อยละ 29 ชาวเลมอแกนจากหาดราไวย์ คิดเป็นร้อยละ 4 ส่วนคนนอกที่เป็นเขย/สะใภ้ชาวเล ร้อยละ 1 ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นชาวอูรักลาไวก์จากแหลมตุ๊กแก คิดเป็นร้อยละ 23 เป็นเขย/สะใภ้ชาวเล คิดเป็นร้อยละ 1 ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นชาวอูรักลาไวก์จากสะป้า คิดเป็นร้อยละ 7 เป็นเขย/สะใภ้ชาวเล คิดเป็นร้อยละ 1 ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นชาวอูรักลาไวก์จากเกาะหลี่เป๊ะและชาว มอกลอนบ้านหินลูกเดียว คิดเป็นร้อยละ 3 เท่ากัน

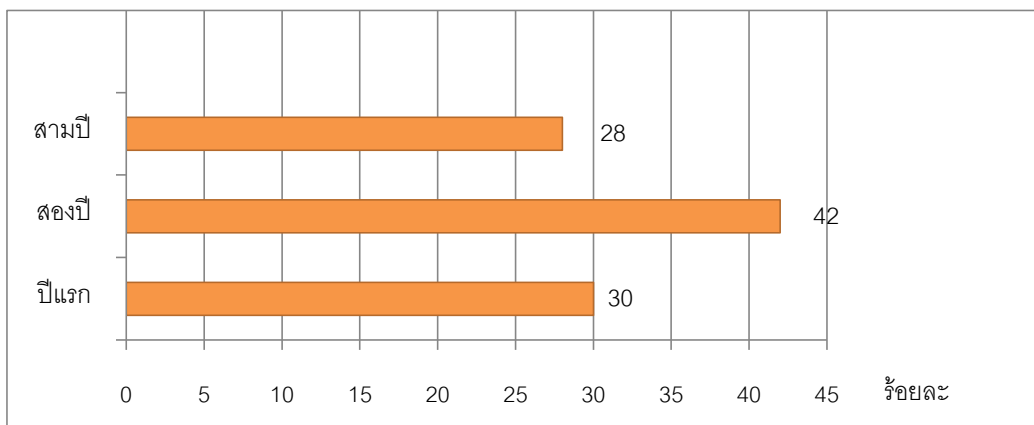
สถานะของบุคคลภายนอกที่มาร่วมงานและตอบแบบสอบถาม

แผนภาพที่ 5 สถานะของบุคคลภายนอกที่มาร่วมงานและตอบแบบสอบถาม

คนจากนอกชุมชนที่มาร่วมงานและตอบแบบสอบถามนั้น ส่วนใหญ่เป็นสื่อมวลชนร้อยละ 10 รองลงมาเป็นองค์กรพัฒนาเอกชน คิดเป็นร้อยละ 9 และเป็นนักวิชาการ อาจารย์ นักวิจัย ตลอดจนนักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปร้อยละ 4 เท่ากัน

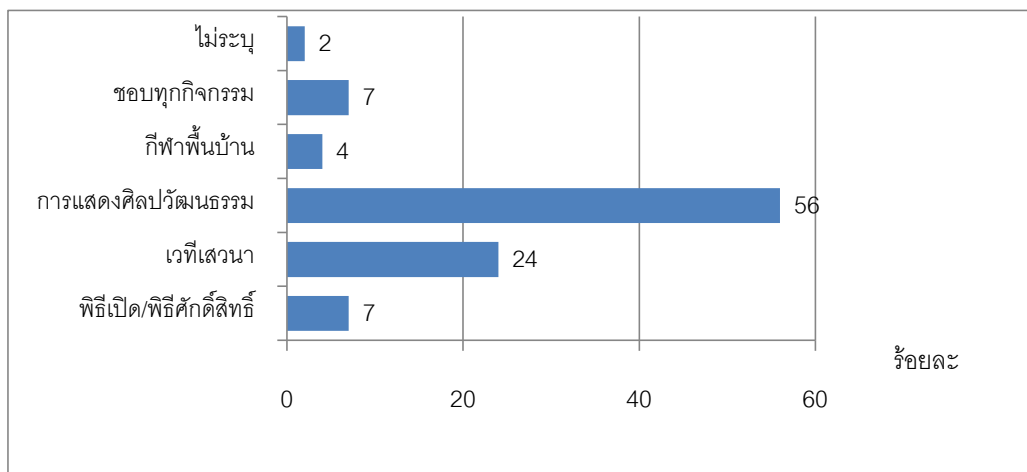
จำนวนครั้งที่ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าร่วมงาน

แผนภาพที่ 6 จำนวนครั้งที่เข้าร่วมงานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามที่เข้าร่วมงานรวมญาติฯ ส่วนมากมาร่วมงานเป็นปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 42 และมีผู้ที่เพิ่งเข้าร่วมงานเป็นปีแรก คิดเป็นร้อยละ 30 นอกจากนี้มีผู้ที่เคยเข้าร่วมงานติดต่อกันมาทุกปี ร้อยละ 28

ส่วนที่ผู้ตอบแบบสอบถามชอบที่สุดในงานรวมญาติฯ

แผนภาพที่ 7 ความคิดเห็นต่อส่วนที่ชอบที่สุดในงานรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเลครั้งที่ 3

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความประทับใจในส่วนของการแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวเลถึงร้อยละ 56 รองลงมาประทับใจในส่วนของเวทีเสวนาถึงร้อยละ 24 ผู้ตอบแบบสอบถามที่ชอบในส่วนของพิธีเปิดงานอันเป็นพิธีศักดิ์สิทธิ์ของชาวเล และชอบในทุกกิจกรรมมีจำนวนเท่ากันคือร้อยละ 7 มีผู้ตอบแบบสอบถามที่ชอบในส่วนของกีฬาพื้นบ้าน ร้อยละ 4

ระดับความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามในการเข้าร่วมงานรวมญาติฯ

ตารางที่ 1 ระดับความพึงพอใจในการเข้าร่วมงานรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเลในด้านต่างๆ

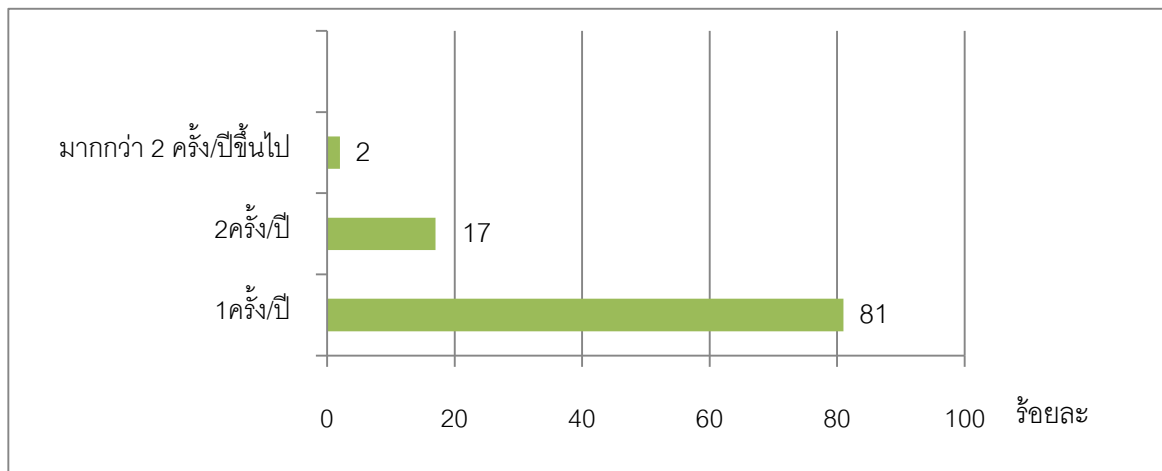
(N=100)

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ (ร้อยละ)		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
สถานที่	42.0	39.0	19.0
อาหาร	76.0	21.0	1.0
การประสานงาน	42.0	52.0	6.0
การเดินทาง	59.0	35.0	6.0
กิจกรรมในงาน	43.0	38.0	18.0

จากตารางที่ 1 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจมากในเรื่องสถานที่ คิดเป็นร้อยละ 42 ในขณะที่เรื่องอาหารพึงพอใจมาก คิดเป็นร้อยละ 76 การประสานงานการประชาสัมพันธ์ข่าวสารนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจมาก คิดเป็นร้อยละ 42 ความสะดวกในการเดินทางมาร่วมงานนั้น

พบว่ามีความพึงพอใจมากคิดเป็นร้อยละ 59 และความพึงพอใจมากต่อกิจกรรมในงานรวมญาติฯ คิดเป็นร้อยละ 43 จะเห็นได้ว่าความพึงพอใจในอาหารมีในระดับสูง รองลงมาคือเรื่องการเดินทาง กิจกรรมในงาน และถัดมาคือสถานที่และการประสานงาน

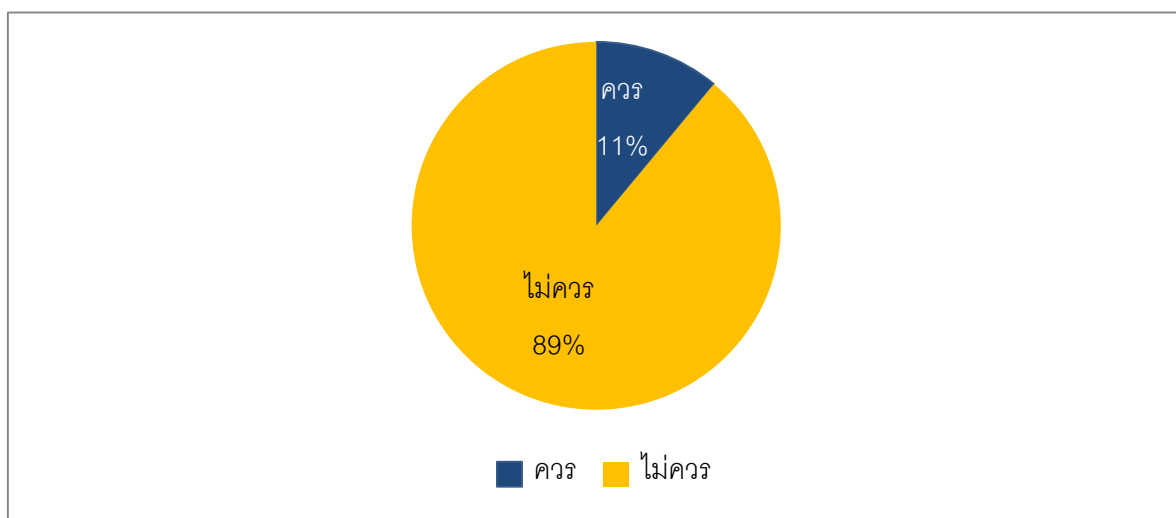
จำนวนครั้งที่เหมาะสมในการจัดงาน/ปี

แผนภาพที่ 8 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่องความถี่ในการจัดงานรวมญาติฯ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือร้อยละ 81 มีความคิดเห็นว่างานรวมญาติฯ ควรจัดขึ้นปีละ 1 ครั้ง รองลงมาคือร้อยละ 17 เห็นว่าควรมีการจัดงานรวมญาติฯ ปีละ 2 ครั้งเพื่อที่จะได้กลับมาพบญาติพี่น้องกันได้บ่อยยิ่งขึ้น และมีเพียงร้อยละ 2 ของผู้ตอบแบบสอบถามที่ต้องการให้มีการจัดงานบ่อยกว่านั้น

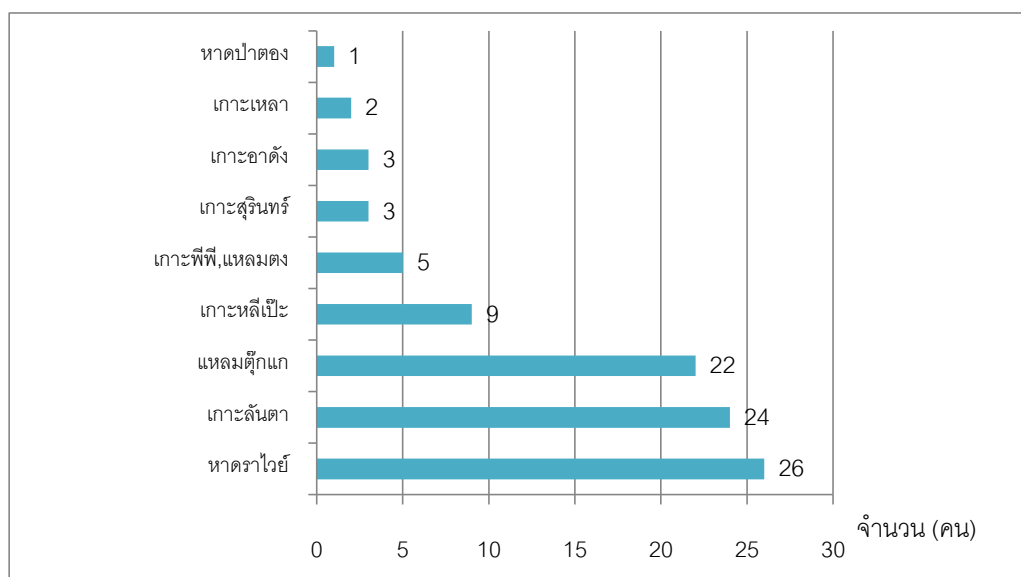
ควรหรือไม่ควรเพิ่มการจัดงานรวมญาติฯ แยกเฉพาะกลุ่ม และระบุเหตุผล

แผนภาพที่ 9 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามว่าควรเพิ่มการจัดงานรวมญาติฯ เฉพาะกลุ่มหรือไม่

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 89 เห็นว่าไม่ควรเพิ่มการจัดงานรวมญาติเฉพาะกลุ่ม เพราะการจัดงานรวมญาติ 3 กลุ่มเป็นโอกาสที่ดีที่พี่น้องชาวเลทั้งหมดจะได้มาพบปะซึ่งกันและกัน เป็นการเสริมสร้างความสามัคคีกันภายในกลุ่มพี่น้องชาวเล เป็นโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหาของแต่ละกลุ่ม และต้องการเปิดกว้างให้บุคคลภายนอกอื่นๆ เข้าร่วมงาน มีผู้ตอบแบบสอบถามเพียงร้อยละ 11 ที่เห็นควรเพิ่มการจัดงานรวมญาติ เฉพาะกลุ่มขึ้น โดยให้เหตุผลว่าอยากให้จัดแยกด้วยเพื่อเป็นการรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ย่อย และเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีเพิ่มเติมภายในกลุ่มชาติพันธุ์ย่อย บางคนให้ความเห็นว่าการเดินทางไปร่วมงานรวมญาติ ของกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยนั้นมีความสะดวกเพราะชุมชนอยู่ไม่ไกลกันนัก คิดเป็นร้อยละ 2 และบางคนอยากให้เพิ่มงานแยกกลุ่มย่อยเพื่อสะท้อนปัญหาเฉพาะกลุ่มได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คิดเป็นร้อยละ 1

สถานที่จัดงาน

แผนภาพที่ 10 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่องสถานที่จัดงานครั้งต่อไป

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นให้จัดงานรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเลที่หาดราไวย์ ร้อยละ 26 รองลงมาต้องการให้จัดงานที่เกาะลันตา คิดเป็นร้อยละ 24 ที่แหลมตึกแกหรือเกาะลิเเห่ คิดเป็นร้อยละ 22 ที่เกาะหลีเป๊ะ คิดเป็นร้อยละ 9 เกาะพีพี/แหลมตง คิดเป็นร้อยละ 5 หมู่บ้านมอแกนเกาะสุรินทร์ และเกาะอาดัง คิดเป็นร้อยละ 3 เท่ากัน นอกจากนั้น มีพื้นที่อื่นๆ ที่ต้องการให้จัดคือ เกาะเหลา ร้อยละ 2 และหาดปาดองร้อยละ 1 ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนที่ไม่มากนัก

เหตุผลของการเลือกสถานที่ในการจัดงาน

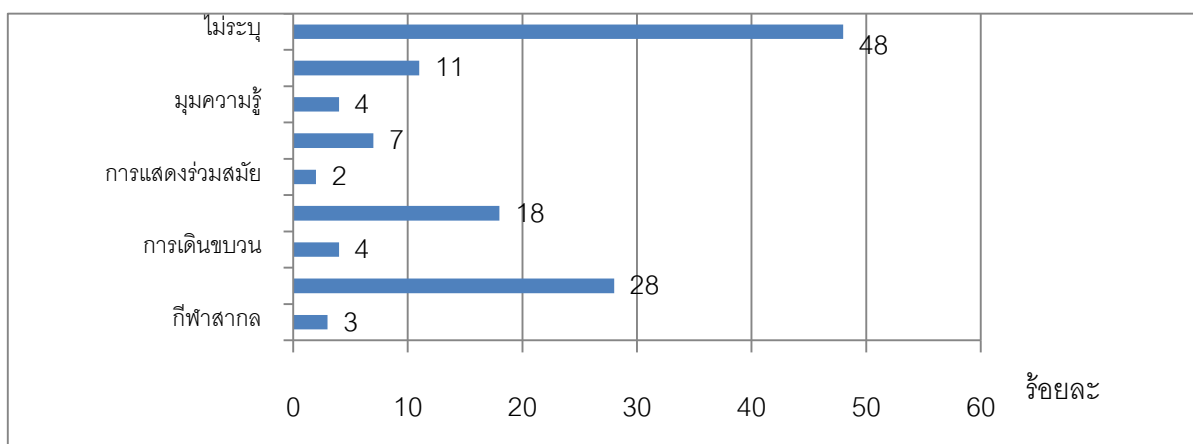
ตารางที่ 2 เหตุผลในการเลือกสถานที่จัดงานครั้งต่อไป

(N=100)

สถานที่จัดงานครั้งต่อไป	จำนวน	เหตุผล
หาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต	26.0	-สะดวกในการเดินทาง กว้างขวาง เหมาะสมในการจัดงาน (19) -อยากให้จัดที่หมู่บ้านของตนเอง พี่น้องชาวเลจะได้มาพบปะสังสรรค์ (3) -บรรยากาศดี (1) -เป็นพื้นที่ๆ มีปัญหาสะสมหนักหน่วงและยังไม่ได้รับการแก้ไข (1)
เกาะลันตา จังหวัดกระบี่	24.0	-อยากไปเยี่ยมญาติ ไปเที่ยวชุมชนชาวเลอื่นๆ เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ (9) -หมุนเวียนสลับสถานที่จัดงานไปตามชุมชนชาวเลต่างๆ (8) -สะดวกในการเดินทาง กว้างขวาง เหมาะสมในการจัดงาน (2) -อยากให้จัดที่หมู่บ้านของตนเอง พี่น้องชาวเลจะได้มาพบปะสังสรรค์ (1)
แหลมตึกแก หรือเกาะสิเหร่ จังหวัดภูเก็ต	22.0	-สะดวกในการเดินทาง กว้างขวาง เหมาะสมในการจัดงาน (7) -หมุนเวียนสลับสถานที่จัดงานไปตามชุมชนชาวเลต่างๆ (6) -อยากให้จัดที่หมู่บ้านของตนเอง พี่น้องชาวเลจะได้มาพบปะสังสรรค์ (3) -อยากไปเยี่ยมญาติ ไปเที่ยวชุมชนชาวเลอื่นๆ เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ (3) -บรรยากาศดี (1)
เกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล	9.0	-อยากไปเยี่ยมญาติ ไปเที่ยวชุมชนชาวเลอื่นๆ เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ (4) -หมุนเวียนสลับสถานที่จัดงานไปตามชุมชนชาวเลต่างๆ (3) -อยากให้จัดที่หมู่บ้านของตนเอง พี่น้องชาวเลจะได้มาพบปะสังสรรค์ (1) -บรรยากาศดี (1)
แหลมตม เกาะพีพี จังหวัดกระบี่	5.0	-หมุนเวียนสลับสถานที่จัดงานไปตามชุมชนชาวเลต่างๆ (2) -นักท่องเที่ยวจะได้มีโอกาสมาร่วมงาน (1)

สถานที่จัดงานครั้งต่อไป	จำนวน	เหตุผล
เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา	3.0	-หมุนเวียนสลับสถานที่จัดงานไปตามชุมชนชาวเลต่างๆ (2) -อยากไปเยี่ยมญาติ ไปเที่ยวชุมชนชาวเลอื่นๆ เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ (1)
เกาะอาดัง จังหวัดสตูล	3.0	-หมุนเวียนสลับสถานที่จัดงานไปตามชุมชนชาวเลต่างๆ (1) -อยากไปเยี่ยมญาติ ไปเที่ยวชุมชนชาวเลอื่นๆ เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ (1)
เกาะเหลา จังหวัดระนอง	2.0	-อยากไปเยี่ยมญาติ ไปเที่ยวชุมชนชาวเลอื่นๆ เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ (1)
หาดป่าตอง จังหวัดภูเก็ต	1.0	-นักท่องเที่ยวจะได้มีโอกาสมาร่วมงาน (1)

การเพิ่มเติมกิจกรรมในงานรวมญาติฯ

แผนภาพที่ 11 ความคิดเห็นในเรื่องกิจกรรมเพิ่มเติม

ในด้านกิจกรรมเพิ่มเติมสำหรับงานในครั้งต่อไป ผู้ตอบแบบสอบถามคิดเป็นร้อยละ 48 ไม่ระบุกิจกรรมเพิ่มเติม ในส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามที่อยากให้เพิ่มกิจกรรมเพิ่มเติมสำหรับงานครั้งต่อไป ส่วนหนึ่งมีความเห็นว่าควรเพิ่มกีฬาพื้นบ้าน เช่น แข่งขันหาหอยแครง หอยตลับ หอยเสียบ ดำน้ำ ฟุ้งฉมวก แข่งเรือมวยทะเล ชักเย่อ และแข่งพูดภาษาของชาวเล และอีกส่วนหนึ่งมีความต้องการให้มีการแสดงศิลปวัฒนธรรมชาวเลเพิ่มขึ้น เช่น ร้องเง้ มวยฆาหยง มโนราห์ป่า เล่นรำมะนา เป็นต้น ทั้งสองส่วนนี้คิดเป็นร้อยละ 18 เท่ากัน ขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 11 ต้องการเพิ่มกิจกรรมอื่นๆ ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ประกวดธิดาชาวเล เกมและการละเล่น กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้แม่บ้านชาวเลได้มีส่วนร่วมด้วยนอกจากนั้น ยังมีความต้องการให้เพิ่มกิจกรรมอื่นๆ ได้แก่กิจกรรมสำหรับเด็ก (ร้อยละ 7) มุมความรู้ (นิทรรศการ ภาพถ่าย/อาชีพทางทะเล/ปัญหาของชาวเล วิดีทัศน์ มุมหนังสือ สาธิตการสานลอบ ชุมนอาหารพื้นบ้าน ชาวเล) (ร้อยละ 4) การแสดงออกเชิงสัญลักษณ์อย่างการเดินขบวน ยื่นหนังสือต่อหน่วยงานรัฐ (ร้อยละ 4) กีฬาสากล เช่น ฟุตบอล (ร้อยละ 3) และการแสดงร่วมสมัย เช่น รำวงชาวบ้าน รำวงย้อนยุค (ร้อยละ 2)

ตารางที่ 3 กิจกรรมที่ต้องการให้จัดเพิ่มเติมและเหตุผล

(N = 100)

กิจกรรม	จำนวน	เหตุผล
กีฬาพื้นบ้าน (เช่น แข่งขันหาหอยแครง หอยตลับ หอยเสียบ ดำน้ำ ฟุ้งฉมวก แข่งเรือ มวยทะเล ชักเย่อ แข่งพูดภาษาของชาวเล)	18.0	- สร้างความสนุกสนาน (7) - อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาวเล (4) - สร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรม (3) - อื่นๆ (2) - เสริมสร้างความกล้าแสดงออก (1) - ไม่ระบุ (1)
การแสดงศิลปวัฒนธรรมชาวเล (รองเง็ง มวย ฆาหยง มโนราห์ป่า เล่นรำมะนา)	18.0	- อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาวเล (9) - สร้างความสนุกสนาน (5) - อื่นๆ (1) - ไม่ระบุ (3)
อื่นๆ (กิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วม (4) ประกวดธิดาชาวเล (1) กิจกรรมที่สนุกสนาน (4) กิจกรรมสำหรับผู้ใหญ่ (1) เกมต่างๆ (1))	11.0	- สร้างความสนุกสนาน (5) - เสริมสร้างความกล้าแสดงออก (1) - อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาวเล (1) - สร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรม (1) - ไม่ระบุ (3)
กิจกรรมสำหรับเด็ก (เช่น การแสดงต่างๆ, รองเง็ง)	7.0	- เสริมสร้างความกล้าแสดงออก (3) - อื่นๆ (2) - อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาวเล (1) - สร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรม (1)

กิจกรรม	จำนวน	เหตุผล
การเดินขบวนยื่นหนังสือแก่อนุรักษ์ธรรมชาติ	4.0	- เพื่อให้ได้รับทราบปัญหาชาวเล/สร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาชาวเล (4)
มุมมองความรู้ (เช่น นิทรรศการภาพถ่าย/ อาชีพทางทะเล/ปัญหาของชาวเล วิถีทัศน์ มุมหนังสือ สาริต การสานลอบ ชุมอาหารพื้นบ้านชาวเล)	4.0	- อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาวเล (1) - เพื่อให้ได้รับทราบปัญหาชาวเล/สร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาชาวเล (1) - อื่นๆ (2)
กีฬาสาธิต (เช่น ฟุตบอล)	3.0	- สร้างความสนุกสนาน (1) - สร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรม (1) - อื่นๆ (1)
การแสดงร่วมสมัย (เช่น รำวงชาวบ้าน รำวงย้อนยุค)	2.0	- สร้างความสนุกสนาน (2)
ไม่ระบุ	48.0	

จากการพิจารณาในภาพรวมจะเห็นว่าเหตุผลที่ต้องการให้เพิ่มเติมกิจกรรมต่างๆ เข้ามาในการจัดกิจกรรมงานรวมญาติฯ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่สร้างความสนุกสนาน อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมชาวเล และความต้องการสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเป็นสำคัญ

ส่วนที่ 2 ความเห็นทั่วไป

จุดแข็งและจุดอ่อนของชาวเล

ตารางที่ 4 จุดแข็งที่สำคัญของชาวเล

(N=100)

จุดแข็ง	ร้อยละ
ความเข้มแข็งสามัคคีช่วยเหลือกันในยามที่เผชิญปัญหา	57.0
วิถีชีวิต วัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของชาวเล	17.0
การทำมาหากินทางทะเล/การทำประมง	16.0
ภูมิปัญญาของชาวเลที่สั่งสมมานานนับร้อยปี อาทิ การสังเกตคลื่นลม	5.0

จุดแข็ง	ร้อยละ
ศิลปะการแสดงร้องเงืง	5.0
ความเชี่ยวชาญเรื่องการว่ายน้ำและดำน้ำ	4.0
ความมีน้ำใจ	2.0
รักความสนุกสนาน	1.0
มีฝีมือในด้านการทำอาหาร	1.0
ความสมถะ ไม่สะสม	1.0
หัวหน้าหมู่บ้านมีความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงาน/องค์กรที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือ	1.0

จากตารางที่ 4 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มองว่าจุดแข็งที่สำคัญที่สุดของชาวเลคือ ความเข้มแข็งสามัคคีช่วยเหลือกัน ในยามที่เผชิญปัญหา มีมาก คิดเป็นร้อยละ 57 รองลงมา คือ วิถีชีวิต วัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของชาวเล ร้อยละ 17 การทำมาหากินทางทะเล/การทำประมง ร้อยละ 16 และภูมิปัญญาของชาวเลที่สั่งสมมานานนับร้อยปี อาทิ การสังเกตคลื่นลม และศิลปะการแสดงร้องเงืง จำนวนร้อยละ 5 ความเชี่ยวชาญเรื่องการว่ายน้ำและดำน้ำ ร้อยละ 4 ความมีน้ำใจ ร้อยละ 2 จุดแข็งอื่นๆ ที่มีการกล่าวถึงคือ รักความสนุกสนาน มีฝีมือในด้านการทำอาหาร ความสมถะ ไม่สะสม และหัวหน้าหมู่บ้านมีความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงาน/องค์กรที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือ

ตารางที่ 5 จุดอ่อนของชาวเล

(N=100)

จุดอ่อน	ร้อยละ
การไม่รู้หนังสือ หรือมีการศึกษาน้อย	32.0
ขาดการรวมตัว หรือความร่วมมือร่วมใจในการทำงานเพื่อส่วนรวม	18.0
ความไม่รู้กฎหมาย ไม่รู้เท่าทันผู้อื่น	14.0
อุปนิสัยส่วนตัวที่เป็นคนรักสงบ ขี้อาย ไม่สู้คน	11.0
ความยากลำบากในการสื่อสารภาษาไทย	7.0
ความยากจน และไม่มีเงิน	5.0
เป็นที่รังเกียจของผู้อื่น	4.0
การขาดการมีส่วนร่วม	1.0
การดื่มสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	1.0
การทำมาหากินทางทะเลค่อนข้างลำบาก	1.0
ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	1.0
การไม่มีบัตรประชาชน/ไร้สัญชาติ	1.0

นอกจากจุดแข็งตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มองว่าชาวเลก็มีจุดอ่อนที่สำคัญเช่นกัน คือ การไม่รู้หนังสือ หรือมีการศึกษาน้อย มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32 รองลงมา คือ ขาดการรวมตัว หรือความร่วมมือร่วมใจในการทำงานเพื่อส่วนรวม ซึ่งก็เข้าใจได้ว่าส่วนหนึ่งมาจากภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบเลี้ยงดูครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 18 ความไม่รู้กฎหมาย ไม่รู้เท่าทันผู้อื่น และอุปนิสัยส่วนตัวที่เป็นคนรักสงบ ขี้อาย ไม่สู้คน มีจำนวนร้อยละ 14 และ 11 ตามลำดับ รวมถึง ความยากลำบากในการสื่อสารภาษาไทย คิดเป็นร้อยละ 7 ความยากจน และไม่มีเงิน ร้อยละ 5 เป็นที่รังเกียจของผู้อื่น ร้อยละ 4 จุดอ่อนอื่นๆ ที่มีการกล่าวถึงคือ การขาดการมีส่วนร่วม การดื่มสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การทำมาหากินทางทะเลค่อนข้างลำบาก ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการไม่มีบัตรประชาชน/ไร้สัญชาติ

ปัญหา สาเหตุและที่มาของปัญหาของชาวเล และแนวทางแก้ปัญหา

ตารางที่ 6 ปัญหาที่สำคัญของชาวเล

(N=100)

ปัญหา	ร้อยละ
ปัญหาความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย	68.0
ปัญหาการไม่มีพื้นที่ทำกินทางทะเล	48.0
ปัญหาด้านสาธารณสุขโรค อาทิ การขาดแคลนไฟฟ้า ประปา หรือห้องน้ำไม่เพียงพอ	6.0
ปัญหาการถูกบุกรุกพื้นที่ทางจิตวิญญาณ อาทิ พื้นที่สุสาน และพื้นที่ประกอบพิธีกรรม	3.0
ปัญหาเรื่องสัญชาติ/บัตรประชาชน	3.0
การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว อาทิ กั้นพื้นที่หวงห้าม ไม่ให้จอดเรือ ดำน้ำ	2.0
ปัญหาของชุมชนชาวเลที่ไม่ค่อยกระตือรือร้นในการติดตามการแก้ไขปัญหา	2.0
ชาวเลขาดการศึกษา	1.0
ปัญหายาเสพติด	1.0
ปัญหาความไม่รู้กฎหมาย	1.0
ปัญหาการไม่ได้รับความยอมรับจากสังคม	1.0

จากตารางที่ 6 ปัญหาที่สำคัญที่สุดของชาวเลในความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ ปัญหาความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย คิดเป็นร้อยละ 68 รองลงมาคือ ปัญหาการไม่มีพื้นที่ทำกินทางทะเล คิดเป็นร้อยละ 48 นอกจากนั้นยังมีปัญหาด้านสาธารณสุขโรค อาทิ การขาดแคลนไฟฟ้า ประปา หรือ ห้องน้ำไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 6 ปัญหาการถูกบุกรุกพื้นที่ทางจิตวิญญาณ อาทิ พื้นที่สุสาน และพื้นที่ประกอบพิธีกรรม คิดเป็นร้อยละ 3 ปัญหาเรื่องสัญชาติ/บัตรประชาชน คิดเป็นร้อยละ 3 การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว อาทิ กั้นพื้นที่หวงห้าม ไม่ให้จอดเรือ ดำน้ำ และปัญหาของชุมชนชาวเลที่ไม่ค่อยกระตือรือร้นในการติดตามการแก้ไขปัญหา เท่ากันคือร้อยละ 2 ปัญหาอื่นๆ ที่มีการกล่าวถึงคือปัญหาชาวเลขาดการศึกษา ปัญหายาเสพติด ปัญหาความไม่รู้กฎหมาย ปัญหาการไม่ได้รับความยอมรับจากสังคม

ตารางที่ 7 สาเหตุและที่มาของปัญหาของชาวเล

(N=100)

สาเหตุและที่มาของปัญหาชาวเล	ร้อยละ
กรณีพิพาทกับเอกชน เรื่องการถูกบุกรุกที่ดิน ถูกฟ้องร้องขับไล่ หรือการเข้ามากว้านซื้อที่ดินในชุมชนชาวเลเพื่อสร้างโรงแรม	56.0
การประกาศพื้นที่อนุรักษ์ทางทะเล ส่งผลให้การทำมาหากินทางทะเลเป็นไปด้วยความยากลำบาก เสี่ยงต่อการถูกจับกุม	16.0
การไม่มีเอกสารสิทธิที่ดิน	12.0
ความไม่รู้หนังสือ ไม่รู้กฎหมาย	11.0
นโยบายที่ไม่ชัดเจนของภาครัฐ และแนวทางปฏิบัติในพื้นที่ไม่เคร่งครัด	7.0
นโยบายการพัฒนาประเทศ ที่เน้นส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว แต่กลับละเลยวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่	5.0
ชุมชนไม่เข้มแข็ง ไม่เข้าใจถึงสิทธิของตนเอง รวมทั้งขาดพลังในการต่อสู้	2.0
ปัญหาจากประมงพาณิชย์ขนาดใหญ่ เช่น เรืออวนลาก	1.0
ความสามัคคีในชุมชนลดน้อยลง ต่างคนต่างเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว	1.0
คนจากภายนอกนำยาเสพติดเข้ามาจำหน่ายในหมู่บ้าน	1.0

จากตารางที่ 7 สาเหตุของปัญหาในความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มองว่าเกิดจากกรณีพิพาทกับเอกชน เรื่องการถูกบุกรุกที่ดิน ถูกฟ้องร้องขับไล่ หรือการเข้ามากว้านซื้อที่ดินในชุมชนชาวเลเพื่อสร้างโรงแรม คิดเป็นร้อยละ 56 รองลงมา คือ การประกาศพื้นที่อนุรักษ์ทางทะเล ส่งผลให้การทำมาหากินทางทะเลเป็นไปด้วยความยากลำบาก เสี่ยงต่อการถูกจับกุม หรือธุรกิจท่องเที่ยวและบริการหวงห้ามพื้นที่ไม่ให้ชาวเลเข้าไปใช้ประโยชน์เหมือนแต่ก่อน โดยอ้างว่าเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้ให้นักท่องเที่ยวชม คิดเป็นร้อยละ 16 การไม่มีเอกสารสิทธิที่ดิน และความไม่รู้หนังสือ ไม่รู้กฎหมาย คิดเป็นร้อยละ 12 และ 11 ตามลำดับ นโยบายที่ไม่ชัดเจนของภาครัฐ และแนวทางปฏิบัติในพื้นที่ไม่เคร่งครัด คิดเป็นร้อยละ 7 นโยบายการพัฒนาประเทศ ที่เน้นส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว แต่กลับละเลยวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 5 ชุมชนไม่เข้มแข็ง ไม่เข้าใจถึงสิทธิของตนเอง รวมทั้งขาดพลังในการต่อสู้ คิดเป็นร้อยละ 2 สาเหตุอื่นๆ ที่กล่าวถึงคือปัญหาจากประมงพาณิชย์ขนาดใหญ่ เช่น เรืออวนลาก ความสามัคคี

ในชุมชนลดน้อยลง ต่างคนต่างเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว และคนจากภายนอกนำยาเสพติดเข้ามาจำหน่ายในหมู่บ้าน

ตารางที่ 8 แนวทางแก้ไขปัญหา

(N=100)

แนวทางแก้ไขปัญหา	ร้อยละ
ควรได้รับการแก้ไขจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง	38.0
ความสามัคคี การรวมตัว และช่วยเหลือกันของชุมชน รวมถึงการจัดตั้งกลุ่มและสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับภาคี	30.0
ผลักดันในระดับนโยบาย การร่างกฎหมายขึ้นมารองรับ	10.0
การประกาศพื้นที่เขตสังคมวัฒนธรรมพิเศษ ที่มีการระบุนการใช้ประโยชน์ในพื้นที่อย่างชัดเจน	8.0
การเข้ามาให้ความรู้ในด้านกฎหมายแก่ชุมชนชาวเล	4.0
รัฐควรเข้ามาเจรจาขอซื้อที่ดินที่เป็นปัญหาจากเอกชน	4.0
ส่งเสริมด้านการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนชาวเล	3.0
ควรมีผู้นำที่เข้มแข็ง	2.0
รัฐต้องเพิกถอนเอกสารสิทธิ์ที่ดินที่มีปัญหา	1.0

จากตารางที่ 8 แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มองว่าควรได้รับการแก้ไขจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง คิดเป็นร้อยละ 38 รองลงมาคือ ความสามัคคี การรวมตัว และช่วยเหลือกันของชุมชน รวมถึงการจัดตั้งกลุ่มและสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับภาคี คิดเป็นร้อยละ 30 นอกจากนั้น ควรผลักดันในระดับนโยบาย การร่างกฎหมายขึ้นมารองรับ คิดเป็นร้อยละ 10 และการประกาศพื้นที่เขตสังคมวัฒนธรรมพิเศษ ที่มีการระบุนการใช้ประโยชน์ในพื้นที่อย่างชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 8 การเข้ามาให้ความรู้ในด้านกฎหมายแก่ชุมชนชาวเล คิดเป็นร้อยละ 4 รัฐควรเข้ามาเจรจาขอซื้อที่ดินที่เป็นปัญหาจากเอกชน คิดเป็นร้อยละ 4 ส่งเสริมด้านการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนชาวเล คิดเป็นร้อยละ 3 การมีผู้นำที่เข้มแข็ง คิดเป็นร้อยละ 2 และรัฐต้องเพิกถอนเอกสารสิทธิ์ที่ดินที่มีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 1

ตารางที่ 9 สรุปปัญหา สาเหตุ และแนวทางการแก้ไขปัญหาของชาวเล

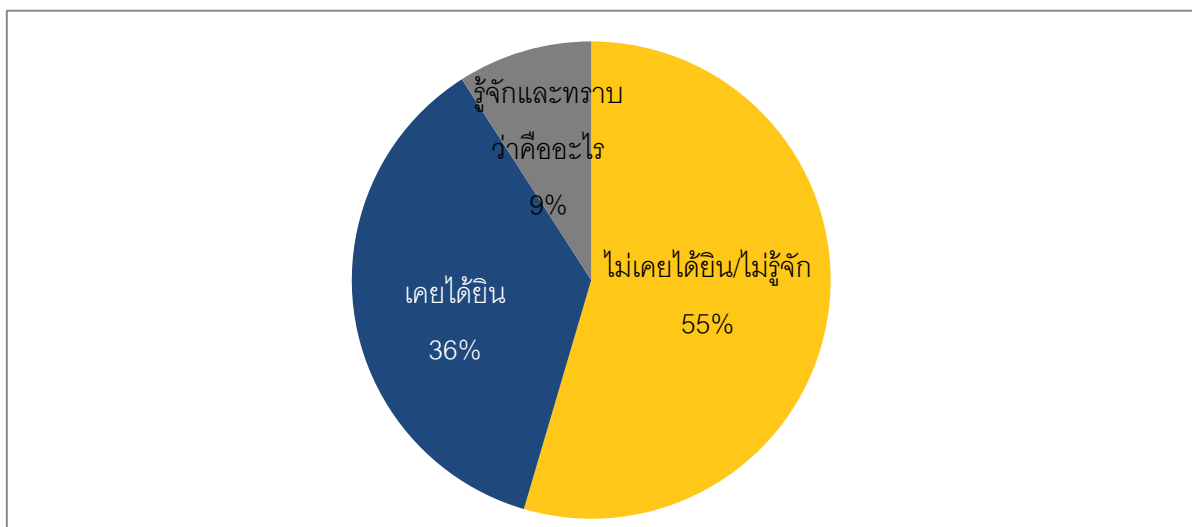
ปัญหาที่สำคัญที่สุด	เกิดจาก	แนวทางการแก้ไขปัญหา
ปัญหาความมั่นคง ด้านที่อยู่อาศัย (56)	- กรณีพิพาทกับเอกชน เรื่องการถูกบุกรุกที่ดิน ถูกฟ้องร้องขับไล่ หรือการเข้ามากว้านซื้อที่ดินในชุมชนชาวเลเพื่อสร้างโรงแรม (35) - การไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ดิน (7) - ความไม่รู้หนังสือ ไม่รู้กฎหมาย (4) - นโยบายการพัฒนาประเทศ ที่เน้นส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว (3) - นโยบายที่ไม่ชัดเจนของภาครัฐ และแนวทางปฏิบัติในพื้นที่ไม่เคร่งครัด (2) - ชุมชนไม่เข้มแข็ง ไม่เข้าใจถึงสิทธิ์ของตนเอง รวมทั้งขาดพลังในการต่อสู้ (2) - ไม่ระบุสาเหตุของปัญหา (2) - การประกาศพื้นที่อนุรักษ์ทางทะเล ส่งผลให้การทำมาหากินทางทะเลเป็นไปด้วยความยากลำบาก เสี่ยงต่อการถูกจับกุม (1)	- ความสามัคคี การรวมตัว และช่วยเหลือกันของชุมชน รวมถึงการจัดตั้งกลุ่มและสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับภาคี (22) - ควรได้รับการแก้ไขจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง (17) - ผลักดันในระดับนโยบาย การร่างกฎหมายขึ้นมารองรับ (3) - การประกาศพื้นที่เขตสงวนและวัฒนธรรมพิเศษ ที่มีการระบุการใช้ประโยชน์ในพื้นที่อย่างชัดเจน (3) - รัฐควรเข้ามาเจรจาขอซื้อที่ดินที่เป็นปัญหาจากเอกชน (2) - ควรมีผู้นำที่เข้มแข็ง (1) - รัฐต้องเพิกถอนเอกสารสิทธิ์ที่ดินที่มีปัญหา (1) - ไม่ระบุแนวทางการแก้ไขปัญหา (7)
ปัญหาการไม่มีพื้นที่ ทำกินทางทะเล (25)	- กรณีพิพาทกับเอกชน เรื่องการถูกบุกรุกที่ดิน ถูกฟ้องร้องขับไล่ หรือการเข้ามากว้านซื้อที่ดินในชุมชนชาวเลเพื่อสร้างโรงแรม (14) - การไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ดิน (4) - การประกาศพื้นที่อนุรักษ์ทางทะเล ส่งผลให้การทำมาหากินทางทะเลเป็นไปด้วยความยากลำบาก เสี่ยงต่อการถูกจับกุม (3) - เรืออวนลาก (1)	- ควรได้รับการแก้ไขจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง (14) - ความสามัคคี การรวมตัว และช่วยเหลือกันของชุมชน รวมถึงการจัดตั้งกลุ่มและสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับภาคี (4) - การประกาศพื้นที่เขตสงวนและวัฒนธรรมพิเศษ ที่มีการระบุการใช้ประโยชน์ในพื้นที่อย่างชัดเจน (3) - ส่งเสริมด้านการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนชาวเล (1)

ปัญหาที่สำคัญที่สุด	เกิดจาก	แนวทางการแก้ไขปัญหา
	- นโยบายที่ไม่ชัดเจนของภาครัฐ และแนวทางปฏิบัติในพื้นที่ไม่เคร่งครัด (1) - ไม่ระบุสาเหตุของปัญหา (2)	- การให้ความรู้ในด้านกฎหมายแก่ชุมชนชาวเล (1) - ผลักดันในระดับนโยบาย การร่างกฎหมายขึ้นมารองรับ (1) - ไม่ระบุแนวทางการแก้ไขปัญหา (1)
ปัญหาด้านสาธารณูปโภค อาทิ การขาดแคลนไฟฟ้า ประปา หรือห้องน้ำไม่เพียงพอ (3)	- กรณีพิพาทกับเอกชน เรื่องการถูกบุกรุกที่ดิน ถูกฟ้องร้องขับไล่ หรือการเข้ามากว้านซื้อที่ดินในชุมชนชาวเลเพื่อสร้างโรงแรม (2) - นโยบายที่ไม่ชัดเจนของภาครัฐ และแนวทางปฏิบัติในพื้นที่ไม่เคร่งครัด (1)	- ควรได้รับการแก้ไขจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง (3)
ปัญหาเรื่องสัญชาติ/บัตรประชาชน (2)	- กรณีพิพาทกับเอกชน เรื่องการถูกบุกรุกที่ดิน ถูกฟ้องร้องขับไล่ หรือการเข้ามากว้านซื้อที่ดินในชุมชนชาวเลเพื่อสร้างโรงแรม (1) - ความไม่รู้หนังสือ ไม่รู้กฎหมาย (1)	- ความสามัคคี การรวมตัว และช่วยเหลือกันของชุมชน รวมถึงการจัดตั้งกลุ่มและสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับภาคี (1) - การให้ความรู้ในด้านกฎหมายและความรู้ทั่วไปแก่ชุมชน (1)
ปัญหาของชุมชนชาวเลที่ไม่ค่อยกระตือรือร้นในการติดตามการแก้ไขปัญหา (2)	- ชุมชนไม่เข้มแข็ง ไม่เข้าใจถึงสิทธิ์ของตนเอง รวมทั้งขาดพลังในการต่อสู้ (1) - ไม่ระบุสาเหตุของปัญหา (1)	- ความสามัคคี การรวมตัว และช่วยเหลือกันของชุมชน รวมถึงการจัดตั้งกลุ่มและสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับภาคี (1) - ผลักดันในระดับนโยบาย การร่างกฎหมายขึ้นมารองรับ (1)
ปัญหาการถูกบุกรุกพื้นที่ทางจิตวิญญาณ อาทิ พื้นที่สุสาน ประกอบพิธีกรรม (1)	- นโยบายการพัฒนาประเทศ ที่เน้นส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว (1)	- ไม่ระบุแนวทางการแก้ไขปัญหา (1)
ชาวเลไม่มีการศึกษา (1)	- ไม่ระบุสาเหตุของปัญหา (1)	- การให้ความรู้ในด้านกฎหมายและความรู้ทั่วไปแก่ชุมชน (1)

ปัญหาที่สำคัญที่สุด	เกิดจาก	แนวทางการแก้ไขปัญหา
การพัฒนาการ ท่องเที่ยว อาทิ กั้น พื้นที่หวงห้าม ไม่ให้ จอดเรือ ดำน้ำ (1)	- นโยบายการพัฒนาประเทศ ที่เน้น ส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว (1)	- การประกาศพื้นที่เขตสงวนและ วัฒนธรรมพิเศษ ที่มีการระบุการใช้ ประโยชน์ในพื้นที่อย่างชัดเจน (1)
ปัญหายาเสพติด (1)	- คนจากภายนอกนำยาเสพติดเข้ามา จำหน่ายในหมู่บ้าน (1)	- ส่งเสริมด้านการศึกษาให้แก่เด็กและ เยาวชนชาวเล (1)
ปัญหาความรู้ กฎหมาย (1)	- ไม่ระบุสาเหตุของปัญหา (1)	- การเข้ามาให้ความรู้ในด้านกฎหมาย และความรู้ทั่วไปแก่ชุมชน (1)
ปัญหาการไม่ได้รับ ความยอมรับจาก สังคม (1)	- ความไม่รู้หนังสือ ไม่รู้กฎหมาย (1)	- การประกาศพื้นที่เขตสงวนและ วัฒนธรรมพิเศษ ที่มีการระบุการใช้ ประโยชน์ในพื้นที่อย่างชัดเจน (1)

ส่วนที่ 3: ประเด็นข้อสอบถามเพิ่มเติมเรื่องมติ ครม./เขตสงวนและวัฒนธรรมพิเศษ

(N=33)

แผนภาพที่ 12 การสำรวจความรู้ในเรื่อง มติ ครม.

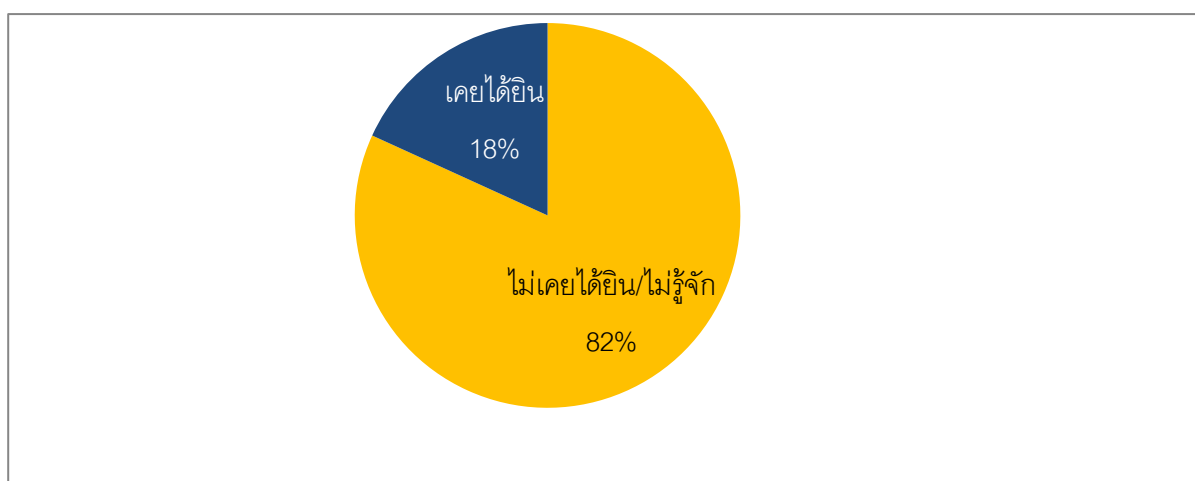
จากการสอบถามผู้เข้าร่วมงานจำนวน 33 คนในประเด็นเกี่ยวข้องกับมติครม. พบว่ามีผู้ไม่เคยได้ยิน/ไม่รู้จักมติครม. คิดเป็นร้อยละ 55 มีร้อยละ 36 ที่เคยได้ยินข่าวหรือมีผู้กล่าวถึงเรื่องมติครม. นอกจากนี้พบว่ามีเพียงร้อยละ 9 เท่านั้นที่รู้จักและทราบข้อมูลว่ามติครม.คืออะไร

ตารางที่ 10 ความคิดเห็นในเรื่องมติกรม.

รู้จัก หรือไม่ (คน)	คืออะไร (คน)	มีผลต่อชุมชนอย่างไร (คน)	ข้อเสนอแนะ (คน)
รู้จัก (3)	-มติกรม.เห็นชอบในการ ฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมและ ผ่อนปรนการหาหินของ ชาวเลในพื้นที่หวงห้ามของ เขตอุทยานฯ (3)	-ไม่ได้ผลในทางปฏิบัติ (1) -เป็นเพียงกระดาษที่ไม่ได้ผล ในทางปฏิบัติ (1) -ยังใช้ไม่ได้ผลในทางปฏิบัติ จะหา หินในพื้นที่เขตอุทยานฯ หรือนอก เขตอุทยานฯ ก็ยังโดนจับ	-ควรออกเป็นกฎหมายรองรับ เพื่อบังคับใช้ได้จริง (1) -คนที่เกี่ยวข้องต้องมารับฟัง ด้วยกันทั้งนายทุน ชาวเล และ ผู้ที่มีอำนาจทางกฎหมาย (1) -ไม่มีข้อเสนอแนะ (1)
เคยได้ยิน (12)	- เป็นนโยบายผ่อนปรน พื้นที่หาหินทางทะเลใน พื้นที่อนุรักษ์ (2) -เป็นนโยบายคุ้มครองพื้นที่ ชาวเล (1) -ไม่รู้/ไม่ทราบว่าเป็นอะไร (9)	-ช่วยไม่ได้มาก แต่ก็ดีกว่าไม่มี อะไร ปกป้องจากคนที่มาเอาแร่ เอาเปรียบได้บ้างและยังทำให้คน ภายนอกรู้และเข้าใจเกี่ยวกับ ชาวเลมากขึ้น (1) -เป็นแค่นโยบายแต่ใช้งานไม่ได้ จริง (1) -ไม่รู้/ไม่ทราบรายละเอียด (10)	-ไม่มีข้อเสนอแนะ (12)
ไม่เคย ได้ยิน/ไม่ รู้จัก (18)	-ไม่ทราบ (18)	-มติกรม.สามารถช่วยแก้ไขปัญห ในชุมชนชาวเลได้ (18)	-ไม่มีข้อเสนอแนะ (18)

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่าโดยส่วนใหญ่แล้วผู้ตอบแบบสอบถามไม่รู้จักรมติกรม. ในส่วนที่ตอบว่ารู้จักมติกรม.นั้นมีความเข้าใจว่า มติกรม. คือนโยบายการช่วยเหลือคุ้มครองและผ่อนปรนเรื่องการประกอบอาชีพทางทะเลให้แก่ชาวเล โดยที่มตินี้จะส่งผลให้ชาวเลได้รับความคุ้มครองและไม่ถูกเอาเปรียบ ซึ่งหากนโยบายนี้สามารถปฏิบัติได้จริงก็จะสามารถช่วยแก้ไขปัญหของชาวเลได้บ้าง แต่ส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 55 ไม่ทราบว่ามติกรม.นี้มีผลต่อชุมชนอย่างไร นอกจากนี้มีข้อเสนอแนะว่าควรมีการออกมาตรการกฎหมายที่ใช้ได้จริงในระดับปฏิบัติเพื่อช่วยแก้ไขปัญหของชาวเล

(N=33)

แผนภาพที่ 13 การสำรวจความรู้เรื่องเขตวัฒนธรรมพิเศษ

จากการสำรวจความคิดเห็นจากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 33 คนพบว่า ร้อยละ 82 ไม่รู้จักเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ มีเพียงร้อยละ 18 ที่เคยได้ยินชื่อหรือคนกล่าวถึง

ตารางที่ 11 ความเห็นในเรื่องเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ

(N=33)

รู้จักหรือไม่ (คน)	คืออะไร(คน)	ผลต่อชุมชน (คน)	ข้อเสนอแนะ (คน)
ไม่รู้จัก/ ไม่เคยได้ยิน (27)	- ไม่รู้/ไม่ทราบ (27)	- ไม่รู้/ ไม่ทราบ(27)	- ควรให้ผู้นำชุมชนหรือผู้แทนชุมชน ตลอดจนผู้รู้มาถ่ายทอดความรู้ให้ ชาวบ้านได้รับทราบ (4)
เคยได้ยิน (6)	- เกาะสีเหวหรือแหลมตึกแก เป็นเขตสังคมและวัฒนธรรม พิเศษ (1) - ไร่ไฉ่เป็นเขตสังคมและ วัฒนธรรมพิเศษ (1) - เป็นการอนุรักษ์สุสานชาวเล วิถีชีวิต จิตวิญญาณ (1) - ไม่ทราบ (3)	- ไม่รู้/ ไม่ทราบ(6)	- อาจมีการจัดประชุมเดือนละครั้ง เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมาให้ความรู้กับ ชาวบ้าน (1) - ควรมีพี่เลี้ยง/เครือข่ายที่มีความเข้าใจ แล้วนำมาอธิบายให้ชาวเลฟัง เพราะ พี่น้องชาวเลไปร่วมชุมนุมเรียกร้อง แต่ เขาไม่รู้ว่าไปทำอะไร (1) - ไม่มีข้อเสนอแนะ (4)

จากตารางข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามเกือบทั้งหมดไม่ทราบว่าเขตวัฒนธรรมพิเศษคืออะไร และทั้งหมดของผู้ตอบแบบสอบถามไม่ทราบว่าการจัดตั้งเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษนั้นจะส่งผลอย่างไรกับชุมชน และไม่ทราบว่าพื้นที่ใดบ้างที่ถูกจัดตั้งให้เป็นเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ มีผู้ตอบแบบสอบถามเพียงสองคนจากทั้งหมดที่สามารถให้คำตอบได้ว่าพื้นที่เกาะสีหะและราไวย์เป็นเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ³ แต่ทั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามก็ไม่ทราบว่าการจัดตั้งเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษมีวัตถุประสงค์อย่างไร นอกจากนี้ในส่วนของข้อเสนอแนะนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามอยากให้มีการถ่ายทอดข้อมูลความรู้ในเรื่องเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษแก่ชาวบ้านให้ได้รับทราบโดยทั่วกันซึ่งอาจผ่านการให้ความรู้โดยตัวแทนหรือผู้นำชุมชน ตลอดจนผู้ที่มีความรู้ในเรื่องนี้

---

³ อันที่จริงแล้ว ชุมชนนาร่องสำหรับเขตสังคมวัฒนธรรมพิเศษของชาวเลคือ 1) ชุมชนมอแกนหมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา 2) ชุมชนมอแกนบ้านทับตะวัน จังหวัดพังงา 3) ชุมชนอูรักลาไวย์บ้านสะปำ จังหวัดภูเก็ต และ 4) ชุมชนอูรักลาไวย์หาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต

กำหนดการ
เวทีเสวนาวิชาการ “วิกฤต วิถีชาวเล”
วันที่ 10 พฤศจิกายน 2555 เวลา เวลา 9.30-13.00 น.
ณ ห้องประชุมชั้น 4 สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

08.00 - 09.00 น.	ลงทะเบียน
09.00 - 09.30 น.	เพลงร้องเงิ่งเปิดเวที
09.30 - 13.00 น.	เสวนา “ วิกฤต วิถีชาวเล ” โดย พลเอกสุรินทร์ พิกุลทอง (ประธานคณะกรรมการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน) คุณเตือนใจ ดีเทศน์ (คณะกรรมการสมัชชาปฏิรูปประเทศ) อ.คมสัน โพธิ์คง (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช) ผู้แทนกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม นางสุนีย์ ไชยรส (คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย) คุณปรีดา คงแป้น (ผู้จัดการมูลนิธิชุมชนไท) ผู้แทนชาวเล และเครือข่าย ฯ ดร.นฤมล อรุโณทัย (สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ผู้ดำเนินรายการ

กำหนดการ
งาน “วันรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล ครั้งที่ 3”
ณ ชุมชนราไวย์ จังหวัดภูเก็ต
วันที่ 22 พฤศจิกายน 2555

08.00 – 09.00 น.	ลงทะเบียนและรับประทานอาหารเข้าร่วมกัน
09.00 – 10.00 น.	พิธีศักดิ์สิทธิ์: บวงสรวงเจ้าที่เจ้าทาง/บรรพบุรุษ และผูกข้อมือผู้ร่วมงานโดยโต๊ะหมอชาวเล
10.00 – 12.00 น.	การแสดงของเด็กและเยาวชนชาวเล และการแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน: แข่งขันหาหอยเสียบ
12.00 – 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00 – 13.30 น.	ผู้แทนชาวเลกล่าววัตถุประสงค์
13.30 – 14.00 น.	ผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ตกล่าวรายงานและเปิดงาน
14.00 – 16.00 น.	เวทีเสวนา “ 2 ปี มติ ครม.ฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล: กับความจริงในพื้นที่ ”
16.00 – 18.00 น.	การแสดงทางวัฒนธรรม / ภูมิปัญญา พบปะญาติพี่น้องและการประกาศสิทธิของ ชนเผ่าพื้นเมืองกับปัญหาและภัยคุกคาม
18.00 – 20.00 น.	รับประทานอาหารเย็นและพบปะพูดคุย

แบบสอบถามความคิดเห็น
งาน “รวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล ครั้งที่ 3”
ณ ชุมชนชาวเล หาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต วันที่ 22 พฤศจิกายน 2555

ส่วนที่ 1: ความคิดเห็นเกี่ยวกับงานรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล ครั้งที่ 3

1. ชื่อ.....นามสกุล.....
2. เพศ ☐ 1) ชาย ☐ 2) หญิง
3. อายุ.....ปี
4. การศึกษา ☐ 1. ไม่ได้รับการศึกษา ☐ 2. ประถมศึกษา (ป.1-ป.3)
☐ 3. ประถมศึกษา (ป.4-ป.6) ☐ 4. มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ 5. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ☐ 6. ปวส./อนุปริญญา
☐ 7.ปริญญาตรี ☐ 8. สูงกว่าปริญญาตรี
☐ 9. อื่นๆ (ระบุ).....
5. อาชีพ ระบุ.....
6. ท่านเป็น ☐ 1) คนนอก ☐ 1.1) ผู้สนใจทั่วไป ☐ 1.2) นักท่องเที่ยว ☐ 1.3) สื่อมวลชน
☐ 1.4) องค์กรเอกชน/ชุมชน ☐ 1.5) นักวิชาการ/อาจารย์/นักวิจัย/นักศึกษา
☐ 1.6) อื่นๆ.....
☐ 2) คนใน ☐ 2.1) มอแกน ☐ 2.2) มอแกลน
☐ 2.3) อูรักลาไวย์ ☐ 2.4) เขย/สะใภ้ชาวเล
7. มาจากหมู่บ้าน..... ตำบล.....อำเภอ..... จังหวัด.....
8. ท่านมาร่วมงานเป็น ☐ 1) ปีแรก ☐ 2) สองปี ☐ 3) สามปี
9. ส่วนที่ชอบที่สุดของงาน ☐ 1) พิธีเปิด/พิธีศักดิ์สิทธิ์ ☐ 2) เวทีเสวนา
☐ 3) การแสดงศิลปวัฒนธรรม ☐ 4) กีฬาพื้นบ้าน
☐ 5) อื่นๆ ระบุ.....

10. ท่านมีความพึงพอใจในการมาร่วมงานครั้งนี้ ในด้านต่างๆ มากน้อยเพียงใด (ระบุ)

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ			หมายเหตุ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
สถานที่				
อาหาร				
การประสานงาน				
การเดินทาง				
กิจกรรมในงาน				

11. ท่านคิดว่างานรวมญาติฯ น่าจะจัดบ่อยเพียงใด ☐ 1) 1 ครั้ง/ปี ☐ 2) 2 ครั้ง/ปี
☐ 3) อื่นๆ ระบุ.....

12. ควรจัดงานรวมญาติฯ เฉพาะกลุ่มหรือไม่

☐ 1) ควร เพราะ.....
☐ 2) ไม่ควร เพราะ.....

13. สถานที่จัดงานครั้งต่อไปควรเป็นที่ใด ระบุ.....
 เพราะเหตุใดควรจัดที่นั่น.....

14. ควรมีกิจกรรมใดเพิ่มเติมจากที่มีอยู่ เพราะเหตุใด (ให้ระบุกิจกรรม 3 อย่าง และระบุเหตุผลแต่ละข้อ)

1).....เพราะ.....
 2).....เพราะ.....
 3).....เพราะ.....

15. ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับงานรวมญาติฯ

ส่วนที่ 2: ความคิดเห็นทั่วไป

16. ท่านคิดว่าจุดแข็งที่สำคัญที่สุดของชาวเลคืออะไร ระบุ

.....

.....

.....

17. ท่านคิดว่าจุดอ่อนที่สำคัญที่สุดของชาวเลคืออะไร ระบุปัญหา .....
เกิดจากอะไร (ระบุ) .....

.....

.....

มีแนวทางแก้ไข อย่างไรบ้าง (ระบุ).....

.....

.....

ส่วนที่ 3: ประเด็นข้อสอบถามเพิ่มเติมเรื่องมติ ครม./เขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ

18. ท่านรู้จักมติ ครม. หรือไม่

มติ ครม. คืออะไร.....

.....

.....

มีผลอย่างไรต่อชุมชน.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะอื่นๆ.....

.....

.....

19. ท่านรู้จักเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษหรือไม่

เขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ คืออะไร.....

.....

.....

มีผลอย่างไรต่อชุมชน.....

.....

.....

ทราบหรือไม่ว่าพื้นที่ชุมชนของท่าน/ชุมชนใดได้รับการประกาศเป็นเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะอื่นๆ.....

.....

.....

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โทรศัพท์ 0-2218-7366, 0-2218-7376
โทรสาร 0-2255-2353
Email: indigenous.ru@hotmail.com
www.andaman.cusri.chula.ac.th